

Міністерство освіти і науки України

**Державний заклад
«Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»**

Кафедра політичних наук і права

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до практичних занять
з дисципліни «Історія держави і права України»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»**

Розробник:
Гедікова Н. П.
д. політ. н., проф.

Одеса –2021

УДК : 342(477)(091)(075.8)

ББК 67

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Південноукраїнського національного педагогічного університету
імені К. Д. Ушинського (протокол № 13 від 24.06.2021 року)*

Рецензенти:

Матвєєва Лілія Георгіївна – доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри теорії та філософії права Одеського державного університету внутрішніх справ.

Таха Рияд Шамсан – доктор юридичних наук, викладач кафедри політичних наук і права Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Гедікова Н. П.

Г 28 Методичні рекомендації до практичних занять з дисципліни «Історія держави і права України» [для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право» денної та заочної форм навчання]. 2-ге вид., перероб. та доп. Одеса : Вид-во «Університет Ушинського». 2021. 88 с.

Методичні рекомендації укладені відповідно до Освітньо-професійної програми «Право» та робочої програми навчальної дисципліни «Історія держави і права України» і містять інформаційні матеріали для ознайомлення здобувачів із описом, структурою і змістом навчальної дисципліни та призначені для планування, підготовки і проведення практичних занять.

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
ЧАСТИНА І. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ДИСЦИПЛІНУ	8
1.1. Опис та структура навчальної дисципліни.	8
1.2. Програма навчальної дисципліни.	13
ЧАСТИНА ІІ. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	26
2.1. Загальні положення.	26
2.2. Теми практичних занять.	28
2.3. Плани та зміст практичних занять.	30
2.4. Критерії оцінювання практичних занять.	83
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ	85

ПЕРЕДМОВА

«Історії держави та права України» належить одне з провідних місць у системі юридичних наук та юридичної освіти. Вона є обов'язковою фундаментальною юридичною дисципліною, зміст якої становлять визначальні факти, явища і процеси, загальні та специфічні закони і закономірності державно-правового життя народів України. Дана навчальна дисципліна є своєрідним вступом до спеціальних юридичних наук, і глибоке її вивчення та засвоєння, у тому числі найважливіших пам'яток права, необхідне не тільки для підвищення якості історико-правової підготовки правників, їхньої загальної юридичної культури, але й для більш глибокого розуміння ними основних особливостей галузей сучасного права.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є типи і форми держави і права на території сучасної України у певні історичні епохи та періоди – від найдавніших часів до сьогодення.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія держави і права України» є забезпечити опанування здобувачами вищої освіти закономірностей формування правових та державних інститутів, формування здатності пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту, розуміння основних сучасних принципів функціонування національної правової системи, оволодіння практичними навичками логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення та застосування набутих знань у професійній діяльності.

Навчальна дисципліна «Історія держави і права України» відноситься до компонентів обов'язкової частини освітньо-професійної програми «Право» для підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право». Вона перебуває на межі між суспільно-політичними та правовими дисциплінами, синтезуючи та поєднуючи їх, але входить до системи юридичних наук і тісно пов'язана з такими дисциплінами, як «Теорія держави і права», «Конституційне право України», «Цивільне право», «Кримінальне право», «Цивільний процес», «Кримінальний процес».

Передумови для вивчення дисципліни: для вивчення навчальної дисципліни «Історія держави і права України» здобувачі вищої освіти мають опанувати знаннями з таких навчальних дисциплін: «Теорія держави і права», «Історія політико-правових вчень», «Історія держави і права зарубіжних країн»; одночасно з вивченням навчальної дисципліни «Історія держави і права України» здобувачі мають опанувати знаннями з таких навчальних дисциплін: «Конституційне право України», «Правоохоронні та судові органи».

Основними **завданнями** вивчення навчальної дисципліни «Історія держави і права України» є:

- загальна підготовка здобувачів у питаннях держави і права, вироблення в них особливого юридичного мислення, необхідного для засвоєння та застосування права;

- сприяння формуванню наукового підходу щодо оцінювання основних фактів, подій, процесу розвитку української державної традиції;
- формування у здобувачів наукових уявлень і розуміння еволюції механізмів державної влади в Україні;
- опанування навичками історико-правового аналізу процесу зародження та функціонування правової системи і окремих галузей права України в історичному контексті.

Очікувані програмні результати навчання.

1. ПРН 2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.

2. ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.

3. ПРН 8. Використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

4. ПРН 13. Пояснювати характер певних подій та процесів з розумінням професійного та суспільного контексту.

5. ПРН 18. Виявляти знання і розуміння основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування національної правової системи..

6. ПРН 19. Демонструвати необхідні знання та розуміння сутності та змісту основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права.

7. ПРН 20. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Очікувані результати навчання дисципліни:

Здобувач вищої освіти:

1) подає науково обґрунтовану періодизацію державно-правового розвитку України;

2) знає фактичний матеріал про конкретні процеси формування та розвитку державно-правових інститутів і явищ України та їх хронологію в історичному просторі;

3) визначає загальні і специфічні закономірності державно-правового розвитку України на певному історичному періоді з розумінням професійного та суспільного контексту;

4) розкриває сутність та зміст основних правових інститутів і норм фундаментальних галузей права;

5) виокремлює спільні риси і закономірності історико-правового розвитку правової системи України і інших держав світу;

6) пояснює історію кодифікації права України та наслідки кодифікаційних процесів;

7) визначає основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

Здобувач вищої освіти вміє:

- 1) виявляти закономірності виникнення та історичного розвитку державності і права на теренах сучасної України на основі інформації, отриманої з різних джерел, формулювати та висловлювати обґрунтовані судження;
- 2) аналізувати основні факти, явища, процеси, визначати їх причини та наслідки для державно-правового розвитку України;
- 3) оцінювати роль суб'єктивних і об'єктивних чинників в історичному процесі, подіях і явищах вітчизняної історії з розумінням професійного та суспільного контексту;
- 4) характеризувати основні державно-правові інститути і соціально-політичні системами у конкретний історичний період розвитку України;
- 5) пояснювати роль і значення історичних пам'яток права України;
- 6) аналізувати і тлумачити норми фундаментальних галузей права;
- 7) аналізувати правові проблеми і демонструвати власне обґрунтоване бачення шляхів їх розв'язання;
- 8) використовувати державно-правовий досвід для вирішення актуальних проблем сьогодення.

Унаслідок досягнення результатів навчання здобувачі вищої освіти в контексті змісту навчальної дисципліни мають опанувати такі компетентності:

Інтегральна компетентність: Здатність здобувача вищої освіти розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності:

- ЗК. 1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК. 2 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- ЗК. 6 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- ЗК. 7 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
- ЗК. 8 Здатність бути критичним і самокритичним.
- ЗК. 11 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- ЗК. 13 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку права, його місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- СК. 2 Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів.
- СК. 3 Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи.

СК. 13 Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань у професійній діяльності.

СК. 16 Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

Міждисциплінарні зв'язки: «Історія політико-правових вчень», «Теорія держави і права», «Конституційне право України», «Правоохоронні та судові органи», «Цивільне право», «Адміністративне право та процес».

Дисципліна «Історія держави і права України», яку здобувачі вищої освіти вивчають на першому курсі денної та заочної форми навчання, серед форм освітнього процесу включає лекції, практичні заняття, самостійну роботу здобувача, ІНДЗ, та інші форми роботи. Завершується вивчення курсу складанням іспиту.

**ЧАСТИНА І.
ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО ДИСЦИПЛІНУ**

1.1. ОПИС ТА СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, ОПП, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань 08 Право	Статус дисципліни: Обов'язкова	
Модулів – 1	Освітньо-професійна програма: Право	Мова навчання: українська	
Змістових модулів – 6		Рік навчання:	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання: доповідь з комп'ютерною презентацією / реферат	Спеціальність: 081 Право	1-й	1-й
Загальна кількість годин – 150		Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	2	2
		Лекції	
		22 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		52 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		56 год.	116 год.
Індивідуальні завдання:			
20 год.	20 год.		
Вид підсумкового контролю: екзамен			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 49 % / 51 %

для заочної форми навчання – 9% / 91 %

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	Денна форма					Заочна форма				
	усього	л.	п.	с.р.	інд.	усього	л.	п.	с.р.	інд.
1	2	3	4	5	6	2	3	4	5	6

Змістовий модуль 1. Вступ до курсу. Держава і право України від найдавніших часів до середини XIV ст.

Тема 1. Історія держави і права України як наука і навчальна дисципліна.	6	2	2	2		5	1		4	
Тема 2. Перші державні утворення і право на території України.	5		2	3		5	1		4	
Тема 3. Становлення і розвиток Київської Русі (VI – початок XII ст.).	4		2	2		5			5	
Тема 4. Правова система Київської Русі.	4		2	2		5			5	
Тема 5. Державність Русі у період феодальної роздробленості (30-ті рр. XII ст. – XIV ст.). Галицько-Волинська держава та її право (XIII – друга половина XIV ст.).	6	2	2	2		5			5	
Разом за змістовим модулем 1	25	4	10	11		25	2		23	

Змістовий модуль 2. Держава і право України з середини XIV ст. до кінця XVIII ст.

Тема 6. Суспільно-політичний лад на українських землях в литовсько-польський період (середина XIV – середина XVII ст.).	5	1	2	2		5			5	
Тема 7. Правова система на українських	5	1	2	2		6	2		4	

землях у складі Великого князівства Литовського і Речі Посполитої.										
Тема 8. Запорозька Січ, її військово-адміністративний устрій та право.	4		2	2		6		2	4	
Тема 9. Формування української держави та її розвиток у період національно-визвольної війни (1648–1657 рр.).	6	2	2	2		4			4	
Тема 10. Українська гетьманська держава та її право у складі Московії (друга половина XVII – кінець XVIII ст.).	5		2	3		4			4	
Разом за змістовим модулем 2	25	4	10	11		25	2	2	22	

Змістовий модуль 3. Держава і право України з кінця XVIII ст. на початку XIX ст.

Тема 11. Суспільно-політичний лад та право на українських землях у складі Російської імперії у XIX ст.	5		2	3		5			5	
Тема 12. Суспільно-політичний лад і право на українських землях у складі Російської імперії на початку XX ст. до 1917 р.	6	2	2	2		6			6	
Тема 13. Суспільно-політичний лад і право на західноукраїнських землях в кінці XVIII – на початку XX ст.	7	2	2	3		7	2		5	
Разом за змістовим модулем 3	18	4	6	8		18	2		16	

Змістовий модуль 4. Держава і право України в 1917–1920-і рр.

Тема 14. Державне відродження і законодавство України періоду національно-демократичної революції (1917–1920 рр.).	8	2	4	2		5			5	
Тема 15. Суспільно-політичний лад і право Західноукраїнської Народної Республіки (1918–1923 рр.).	4		2	2		6			6	
Тема 16. Держава і право УСРР в умовах нової економічної політики (1921–1929 рр.).	5		2	3		6	2		4	
Разом за змістовим модулем 4	17	2	8	7		17	2		155	

Змістовий модуль 5. Держава і право України в 30-і – першій половині 80-х рр. XX ст.

Тема 17. Держава і право України в період панування тоталітарного режиму (30-ті рр. XX ст.).	6	2	2	2		5			5	
Тема 18. Державно-правове становище українських земель у роки Другої світової війни (1939–1945 рр.).	4		2	2		5			5	
Тема 19. Держава і право України в повоєнні роки та період десталінізації (середина 40-х – середина 60-х рр. XX ст.).	5		2	3		6	2		4	
Тема 20. Держава і право України в період неототалітарного режиму (середина 60-	6	2	2	2		5			5	

х – середина 80-х рр. XX ст.).										
Разом за змістовим модулем 5	21	4	8	9		21	2		19	

Змістовий модуль 6. Держава і право України з середини 80-х рр. XX ст. – по теперішній час.

Тема 21. Державно-правовий розвиток України у період «перебудови» в СРСР (1985–1991 рр.).	5		2	3		6			6	
Тема 22. Національно-державне відродження незалежної України (1991–1996 рр.).	6	2	2	2		6			6	
Тема 23. Державно-правовий розвиток України на сучасному етапі (1996 р. – теперішній час).	7		4	3		6		2	4	
Тема 24. Реформування правової системи незалежної України та розвиток окремих галузей права (1996 р. – теперішній час).	6	2	2	2		6			6	
Разом за змістовим модулем 6	24	4	10	10		24		2	22	
ІНДЗ	20				20	20				20
Усього:	150	22	52	56	20	150	10	4	116	20

1.2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Вступ до курсу. Держава і право України від найдавніших часів до середини XIV ст.

Тема 1. Історія держави і права України як наука і навчальна дисципліна.

Об'єкт, предмет, функції та завдання науки і навчальної дисципліни «Історія держави і права України». Методологія курсу «Історія держави і права України». Місце та значення історії держави і права України в системі юридичних наук. Роль історії держави та права України у професійній підготовці юриста.

Наукова періодизація державно-правового розвитку України. Історіографія історії держави та права України. Джерела історії держави і права України. Загальна характеристика пам'яток українського права. Значення джерел права для вивчення історії держави та права України. Нинішній стан історико-правових досліджень.

Тема 2. Перші державні утворення і право на території України.

Виникнення і розвиток Скіфської держави. Періодизація. Державний устрій. Тип державного устрою та форма правління Скіфії. Правовий статус скіфського царя. Апарат державного управління. Суспільний лад. Судова система. Правова система. Основні джерела права. Зародження права власності, зобов'язального, сімейного та кримінального права. Судовий процес.

Античні міста-держави на території сучасної України (Тіра, Ольвія, Пантікапей, Херсонес, інші). Причини грецької колонізації Північного Причорномор'я. Періодизація. Державний устрій міст Північного Причорномор'я. Органи влади та управління. Суспільний устрій. Судова система. Правова система. Основні джерела права. Судовий процес в містах-державах Північного Причорномор'я.

Боспорське царство: утворення, центральні та місцеві органи управління, адміністративний устрій, судочинство, джерела та основні риси права.

Значення рабовласницьких держав Північного Причорномор'я для процесу розкладу родоплемінного устрою, виникнення держави у східних слов'ян.

Тема 3. Становлення і розвиток Київської Русі (VI – початок XII ст.).

Розселення східних слов'ян на території України. Склавини та анти. Джерела вивчення давніх слов'ян в історичному аспекті. Соціально-економічний розвиток, суспільний устрій та культура східних слов'ян від військово-демократичної організації племен до ранньофеодальної держави. Союзи племен і інші переддержавні утворення у східних слов'ян (VI – IX ст.). Об'єднання союзів племен і створення союзу слов'янських племен під назвою «Русь». Союз союзів під назвою «Руська земля» на початку IX ст. – утворення давньоруської державності на основі своєїрідної федерації князівств. Об'єднання південного та

північного ранньодержавних утворень у Давньоруську державу з центром у Києві. Внутрішні та зовнішні фактори консолідації слов'янських земель.

Дискусії про походження Київської Русі та її характер. Джерела та історіографія Київської Русі. Суспільний устрій. Становий поділ суспільства, права, привілеї та обов'язки окремих станів. Державний устрій. Ранньофеодальна монархічна форма правління. Центральні органи влади та управління: великий князь, князівська рада, князівські з'їзди (снеми), народні збори (віче). Десяткова система управління. Двірцево-вотчинна система управління. Місцеві органи управління: посадники, намісники, волостелі, тіуни, вірники та ін. Система «кормління» посадових осіб. Сільська територіальна община – верв. Судова система. Церковна організація та її юрисдикція. Вплив християнства на подальший розвиток Київської Русі.

Тема 4. Правова система Київської Русі.

Правова система Київської Русі. Джерела та основні риси права. Звичаєве право. Поняття договору та його види: міжнародні, міжкнязівські, князів з дружиною, князів з народом. Княжі устави та уроки. Юридичні грамоти. Рецепція норм візантійського права в систему права Руської держави. «Руська Правда» – писане джерело права Руської держави. Походження, основні списки та редакції «Руської правди».

Основні риси цивільного права у Київській Русі: право власності; зобов'язальне право; сімейне та шлюбне право; інститут опіки; спадкове право. Церковне право. Основні риси кримінального права Київської Русі: поняття злочину; суб'єкти та об'єкти злочину; мета та види покарань. Судочинство: види та стадії судових процесів. Види доказів. Учасники та сторони судового процесу.

Тема 5. Державність Русі у період феодальної роздробленості (30-ті рр. XII ст. – XIV ст.). Галицько-Волинська держава та її право (XIII – друга половина XIV ст.).

Роздроблення Київської держави на окремі князівства. Передумови, причини, періодизація. Суспільно-політичний лад Русі на початковому етапі феодальної роздробленості (30-ті роки XII – 30-ті роки XIII ст.). Суспільно-політичний ладі Південно-Західних земель у період поглиблення феодальної роздробленості і боротьби Русі проти навали кочових орд та інших іноземних загарбників (XIII – XIV ст.). Наслідки феодальної роздробленості та занепаду Київської Русі.

Піднесення Галицького і Волинського князівств. Утворення Галицько-Волинської держави. Суспільний лад. Князі. Бояри. Боярська аристократія. Служилі феодали. Духовенство. Соціальні особливості сільського населення. Вплив бурхливого розвитку міст на соціальний склад міського населення. Державний устрій. Верховна влада князя та її обмежений характер. Дуумвірат на Галицько-Волинській землі. Боярська рада. Князівські з'їзди (снеми). Народні збори (віче). Удільні князі. Двірцево-вотчинна система управління: двірський, канцлер, стольник, збройник, отроки, дитячі та ін. Місцеве управління:

посадники, волостелі, старости та ін. Судова система. Церква. Військо. Зовнішня політика Галицько-Волинського князівства. Його занепад: причини і наслідки.

Правовий розвиток Русі в період феодальної роздробленості. Звичаєве право. «Руська Правда». Князівське законодавство: князівські грамоти, заповіти, статuti, договори тощо. Грамота князя Івана Ростиславовича 1134 р. Рукописання (заповіт) князя Володимира Васильковича 1287 р. Статутна грамота князя Мстислава Даниловича 1289 р. Норми канонічного права. Договори. Магдебурзьке право. Основні риси цивільного права: право власності; зобов'язальне право; сімейне та шлюбне право; інститут опіки; спадкове право. Основні риси кримінального права. Судовий процес.

Змістовий модуль 2. Держава і право України з середини XIV ст. до кінця XVIII ст.

Тема 6. Суспільно-політичний лад на українських землях в литовсько-польський період (середина XIV – середина XVII ст.).

Передумови та процес приєднання українських земель до Великого князівства Литовського та Королівства Польського. Формування Литовсько-Руської держави. Ліквідація автономії українських земель, перетворення їх на воєводства. Фактори об'єднання Великого князівства Литовського і Королівства Польського та його політичне значення для українських земель. Кревська унія 1385 р. Віденська унія 1401 р. Городельська унія 1413 р. Люблінська унія 1569 р. Зміни правового статусу українських земель. Утворення Речі Посполитої. Берестейська церковна унія 1596 р. «Статті для заспокоєння руського народу» 1632 р.

Суспільний лад Великого князівства Литовського, Польського королівства та Речі Посполитої. Соціальна диференціація суспільства. Формування панівної верстви (магнати, шляхта). Різновиди та правовий статус духівництва. Міське населення: структура, організаційні форми, правовий статус різних прошарків. Селянство. Розвиток феодально-кріпосницької фільваркової системи сільського господарства. Волочна реформа, Третій литовський статут, Артикули Генріха Валуа.

Державний устрій. Особливості державного устрою на українських землях до утворення Речі Посполитої. Співвідношення князівської (королівської) влади з представницькими органами влади у Великому князівстві Литовському та Польському королівстві. Участь українських представників у владі. Структура влади після Люблінської унії. Формування дворянської республіки. Артикули Генріха Валуа. Місцеве управління. Особливості управління в містах: магістратські та ратушні. Судова система: до та після Люблінської унії. Судова реформа. Зовнішньополітичні аспекти життя українських землях у литовсько-польський період. Боротьба зовнішніх сил за українські землі.

Тема 7. Правова система на українських землях у складі Великого князівства Литовського і Речі Посполитої.

Розвиток права. Джерела права. Звичаєве право. «Руська Правда».

Міждержавні і міжнародні договори. Королівські привілеї та їх класифікація. Земські уставні грамоти. Вислицький статут 1347 р. Вартський статут 1420–1423 рр. Судебник Казимира IV 1468 р. Литовські статuti (1529, 1566, 1588 рр.). Устав на волоки 1557 р. Магдебурзьке право. Збірки магдебурзького і хельминського права: М. Яскера (1535 р.), П. Щербича, Б. Гроїцького («Порядок»), П. Кушевича (1646 р.). Канонічне право. Гетьманські артикули.

Основні галузі права за Литовськими Статутами. Основні риси цивільного права. Право власності. Види феодального землеволодіння. Зобов'язальне право. Сімейно-шлюбне право. Опікунське право. Спадкове право. Основні риси кримінального права. Поняття та види злочинів. Мета і система покарань. Особливості судового процесу: змагальний та розшуковий, система доказів, адвокати (прокуратори).

Тема 8. Запорозька Січ, її військово-адміністративний устрій та право.

Виникнення українського козацтва та його історичне значення. Розшарування козацтва. Реєстрові козаки. Запорозька Січ – зародок української державності. Заснування Запорозької Січі. Її військовий і адміністративно-територіальний поділ, політико-правова організація і роль в історії України. Система органів влади та управління на Січі. Січова рада. Курінна рада. Паланкова рада. Кошовий отаман. Курінний отаман. Полковник. Утворення реєстрового козацтва, його правове становище та місце у козацькому державотворенні. Судовий устрій Запорозької Січі. Міжнародні зв'язки Запорозької Січі.

Правова система Запорозької Січі. Джерела права. Звичаєве козацьке право. Канонічне право. Рішення військових рад, кошового отамана, старшини. Особливості застосування гетьманських універсалів, царських грамот, універсалів польських королів як джерел права на Запоріжжі. Загальна характеристика права на Січі. Цивільне право (право власності, зобов'язальне право, спадкове право). Основні риси кримінального права. Види злочинів. Мета і система покарань. Особливості судового процесу.

Тема 9. Формування української держави та її розвиток у період національно-визвольної війни (1648–1657 рр.).

Соціально-економічне та політичне становище України напередодні національної революції 1648 р. Визвольна війна 1648–1657 рр. Причини, характер, рушійні сили, початок і хід воєнних дій. Етапи. Соціальні та політичні суперечності в ході визвольної війни. Розбудова української національної держави за часів Б. Хмельницького, його державницька програма і основні етапи її реалізації. Основні етапи юридичного закріплення української національної державності під час революції. Зборівська угода 1649 р. Правовий статус української національної держави у складі Речі Посполитої за Білоцерківським договором 1651 р.

Державний устрій. Ліквідація польської адміністративно-політичної системи управління на Лівобережній Україні. Формування Української держави. Адміністративно-територіальний поділ: полки, сотні. Органи центральної та

місцевої влади та управління. Загальновійськова Рада. Генеральний уряд на чолі з гетьманом. Полкові і сотенні уряди. Курінні і городові отамани. Магістрати і ратушні у містах. Судові органи. Поєднання військово-адміністративної і судової влади.

Суспільний лад. Зміни в суспільних відносинах. Ліквідація магнатського та шляхетського землеволодіння. Послаблення феодально-кріпосницької системи. Зміцнення старшинського, шляхетського і церковного землеволодіння. Козацтво, його розшарування і правове становище. Міське населення, його розшарування і правове становище.

Союз України з Московською державою та його юридичне оформлення. Початок дипломатичних зв'язків Б. Хмельницького з Московською державою (1648 р.). Зміст, юридичне значення рішень Земського собору 1651 р. та 1653 р., Переяславської ради від 8 січня 1654 р. Правовий статус України у складі Московської держави згідно з Березневими статтями 1654 р. та царськими жалуваними грамотами від 27 березня та 12 квітня 1654 р.

Джерела і розвиток права. Посилення впливу норм звичаєвого права – «козацького права». Рішення загальновійськової ради та ради генеральної старшини як джерело права. Гетьманські універсали. Польсько-литовські джерела. Збірки магдебурзького права. Міжнародні договори. Правосуб'єктність у міжнародних відносинах.

Тема 10. Українська гетьманська держава та її право у складі Московії (друга половина XVII – кінець XVIII ст.).

Загальна характеристика періоду. Період «Руїни» в Україні та його наслідки. Поділ України на Правобережну і Лівобережну. Міждержавні мирні договори і вирішення в них питань щодо українських земель. Денонсація Переяславської угоди 1654 р. Гадяцький трактат 1658 р. та інші угоди гетьманів козацької держави з Річчю Посполитою, Туреччиною, Швецією, Кримом як альтернатива українсько-московського договору. Вхідження Правобережної України та Західної Волині до складу Російської держави.

Державний лад. Адміністративно-територіальний поділ на полки, сотні і курені. Обмеження автономії України. Малоросійський приказ 1663 р. Перша малоросійська колегія (1722–1727 рр.). Загальновійськова рада. Рада генеральної старшини. Гетьман. Наказний гетьман. Генеральний уряд. Полкові уряди: полковник та полкова рада. Сотенний уряд: сотник та його помічники. Місцеве управління: виборні міські старшини та сільські отамани. Міське самоврядування: магістрати та ратуші. Організація судів. Період козацьких судів. Судова реформа 1760–1763 рр. Реформований Генеральний Військовий Суд. Земські, міські та підкоморські суди. Остаточне скасування гетьманської влади. Встановлення посади генерал-губернатора і відновлення Другої Малоросійської колегії. Правовий статус Запорізької Січі. Причини та політико-правові наслідки ліквідації Запорізької Січі. Заснування Задунайської Січі.

Суспільний лад. Правове становище соціальних груп. Кріпосницька політика козацької старшини. Зростання страшинсько-шляхетського і монастирського землеволодіння. Зрівняння в правах козацької старшини з

російським дворянством. Міщани. Селянство і його розшарування. Погіршення правового становища селян. Відновлення панщини. Обмеження права переходів селян: гетьманські універсали 1701, 1721, 1727, 1760 рр. Царський указ 1783 р. про остаточне закріпачення селянства Лівобережної і Слобідської України. Населення Південної України і закріпачення південноукраїнського селянства. Духовенство. Секуляризація монастирських маєтків в Україні 1786 р.

Правова система Української гетьманської держави. Джерела права. Звичаєве козацьке право. Акти гетьманської влади. III Литовський статут. Збірники Магдебурзького й хельмінського права. Пакти і Конституція прав і вольностей Війська Запорозького 1710 р. Царське законодавство. Юридичне оформлення кріпосного права в Україні (1783 р.). Кодифікація права в Україні. Причини і наслідки кодифікації. Процес короткий наказний, виданий при резиденції гетьманській 1734 р. Права, за якими судиться малоросійський народ 1743 р. Суд і розправа в правах малоросійських 1750 р. Книга Статут та інші права малоросійські 1764 р. Екстракт малоросійських прав 1767 р. «Екстракт із указів, інструкцій і настанов» 1786 р. Основні риси права. Інститути цивільного права. Право власності. Зобов'язальне право. Шлюбно-сімейне. Право спадщини. Кримінальне право. Види злочинів і покарань. Процесуальне право. Норми процесуального права за Зводом 1743 р.

Змістовий модуль 3. Держава і право України з кінця XVIII ст. на початку XIX ст.

Тема 11. Суспільно-політичний лад та право на українських землях у складі Російської імперії у XIX ст.

Загальна характеристика періоду. Криза і розклад феодально-кріпосницької системи. Зростання капіталістичних відносин. Політичний статус Наддніпрянської України та її населення у складі Російської імперії. Українські етнічні землі в системі державних кордонів європейських країн. Економічний розвиток українських земель. Суспільний лад. Дворянство. Духовенство. Міське населення. Державні селяни. Кріпосні селяни. Соціальне протистояння та соціальні конфлікти в Україні. Завершення юридичного закріпачення селян України (укази 1800, 1804, 1808, 1828 рр.). Панщина – основний обов'язок кріпаків. Реформа управління державними селянами 1837–1841 рр. Особливості селянської реформи 1861 р. в Україні. Державний лад. Адміністративно-територіальний поділ. Губернії. Створення генерал-губернаторств. Повіти. Система органів самодержавного управління Україною. Комітет у справах західних губерній. Генерал-губернатори. Дворянські зібрання. Повітовий апарат управління. Земський суд і земський справник. Повітові зібрання дворян. Маршалки. Волосні правління і волосний старшина. Сільська громада і сільський староста. Самоврядування державних селян за реформою 1837–1841 рр. Управління в містах. Скасування магдебурзького права. Міська (1870 р.) і земська (1864 р.) реформи в Україні. Сільське й волосне самоврядування за реформою 1861 р. Поліцейська реформа 1862 р. Військова, освітня, фінансова та

інші реформи 60–80-х років. Контрреформи 80–90-х років. Судова система. Судова реформа 1864 р. та її особливості проведення в Україні.

Джерела права. Царське законодавство. Литовський статут 1811 р. Збірки магдебурзького права. Звичаї. Кодифікація місцевого права України. Звід місцевих законів губерній і областей, приєднаних від Польщі 1807 р. Зібрання малоросійських прав 1807 р. Збірник цивільних законів, діючих в Малоросії 1807 р. Звід місцевих законів західних губерній 1833 р. Звід законів Російської імперії 1842 рр. Відміна дії норм магдебурзького права та Литовського статуту і поширення в 1840–1842 рр. на Україну загальноімперського цивільного та кримінального законодавства. Специфіка застосування загальноімперського законодавства в Україні. «Уложення про покарання кримінальне і виправне» 1845 р. Норми місцевого права Чернігівської і Полтавської губерній у Зводі законів Російської імперії. Цивільне право. Кримінальне право. Процесуальне право. Основні риси цивільного і кримінального процесу.

Тема 12. Суспільно-політичний лад і право на українських землях у складі Російської імперії на початку ХХ ст. до 1917 р.

Соціально-економічне становище України. Політизація національного життя в Україні. Державно-політична криза 1904–1905 рр. Революція 1905–1907 рр. та її наслідки. Зміни у правовому статусі особи. Демократичні права і свободи за маніфестом від 17 жовтня 1905 р. Суспільний устрій. Зміни в суспільних відносинах. Дворянство. Буржуазія. Робітники. Селянство. Столипінська аграрна реформа, її наслідки на Україні. Соціальна диференціація селян. Хутори і відруби. Переселення. Зміни в державному ладі. Особливості еволюції самодержавства. Царський маніфест від 6 серпня 1905 р. «Про утворення Державної думи» та «Положення про вибори Думи»; Царський маніфест від 17 жовтня 1905 р. «Про удосконалення державного ладу». Державна дума та представництво в ній України. Перехід царизму до терористичних форм правління. Чорносотенний терор. Режим виняткового стану і надзвичайної охорони. Положення про військово-польові суди (1906 р.). Посилення терору і національного гніту на Україні. Зміцнення поліцейських і жандармських органів самодержавства на Україні. Україна в роки Першої світової війни. Стан промисловості та сільського господарства на початку ХХ ст. Загальна криза в країні. Зміни у державному апараті в роки Першої світової війни. Надзвичайна військова юстиція. Розклад самодержавного апарату влади та управління.

Розвиток права. Виникнення галузевого законодавства. Цивільне право. Адміністративне право. Шлюбно-сімейне право. Кримінальне право. Зміни в цивільно-процесуальному й кримінально-процесуальному законодавстві. Розвиток надзвичайного законодавства щодо охорони імперських порядків.

Тема 13. Суспільно-політичний лад і право на західноукраїнських землях в кінці ХVІІІ – на початку ХХ ст.

Загарбання західноукраїнських земель Австрією. Революція 1848 р. Утворення дуалістичної Австро-Угорської монархії (1867 р.). Статус Буковини, Галичини і Закарпаття у складі Австро-Угорщини. Галицький та Буковинський

крайові сейми. Суспільний лад на підпорядкованих Австро-Угорщині українських землях. Магнати. Кріпосні селяни. Міське населення. Правовий статус окремих категорій населення до відміни кріпосного права (1848 р.) і після неї. Права і свободи особи за Конституцією Австрії 1867 р. та їх дотримання на західноукраїнських землях. Державний лад. Органи урядової адміністрації. Губернатор. Галицький становий сейм. Окружні старости. Центральні органи влади та управління Австрії та Австро-Угорщини. Крайова і місцеві адміністрації, їхні повноваження. Українці в австрійському парламенті. Судово-прокурорські органи на західноукраїнських землях. Судова реформа за імперським положенням про суд 1849 р та 1864 р.

Джерела права. Кодифікація місцевого права. Цивільний кодекс Австрії 1811 р. Цивільний кодекс 1895 р. Торговий кодекс 1863 р. Закон про компетенцію суду 1852 р. Закон про судочинство по безспірних справах 1854 р. Цивільно-процесуальний кодекс Австрії 1895 р. Кримінальний кодекс Австрії 1787, 1803, 1852 р. Військово-кримінальний кодекс Австрії 1855 р. та його дія на території Галичини та Буковини. Кримінальний кодекс Угорщини 1879 р. і його запровадження на Закарпатті. Надзвичайне законодавство початку ХХ ст. Основні риси права. Характеристика цивільно-правових інститутів, кримінального і процесуального права.

Змістовий модуль 4. Держава і право України в 1917–1920-і рр.

Тема 14. Державне відродження і законодавство України періоду національно-демократичної революції (1917–1920 рр.).

Лютнева революція 1917 р. в Україні. Утворення Центральної Ради на чолі з М. Грушевським. Зміна її статусу та її взаємовідносини з Тимчасовим урядом Росії. Мала Рада. Уряд Центральної Ради. Місцеві органи Центральної Ради. Універсали Центральної Ради. Проголошення УНР (20 листопада 1917 р.). Переговори в Бресті. Проголошення незалежності України. «Закон про національно-персональну автономію». Окупація України німцями. Конституція УНР від 29 квітня 1918 року (Статут про державний устрій, права і вільності УНР). Її структура, зміст та історичне значення. Українська Народна Республіка 1918 року. Початок формування власної судової системи. Законодавча діяльність. Причини падіння та історичне значення Центральної Ради. Наступ радянської Росії проти України.

Гетьманський переворот П. Скоропадського (29 квітня 1918 р.). Грамота «До всього українського народу». «Закони про тимчасовий державний устрій України». Уряд. Місцеві органи влади. Внутрішня і зовнішня політика гетьманату. Створення збройних сил. Аграрне і робоче законодавство. Проект загальних основ земельної реформи. Причини падіння та історичне значення гетьманату.

Перехід до влади Директорії. Державний устрій. Трудовий Конгрес. «Закон про форму української влади». Створення Української Соціалістичної Радянської Республіки березень 1919 р. Конституція Української СРР 1919 р., порядок її прийняття, структура, зміст та історичне значення. Розвиток

взаємовідносин УСРР з радянськими республіками: воєнно-політична угода 1919 р.; господарсько-політичний союз 1920 р. Конституція УНР 1920 р. «Проект Конституції основ державних законів» О. Ейхельмана. «Закон про тимчасове верховне правління та порядок законодавства в УНР». «Закон про Державну Народну раду» (1920 р.). Внутрішня і зовнішня політика Директорії. Аграрне і робоче законодавство. Більшовицька агресія проти Директорії УНР. Падіння національної державності. Причини падіння та історичне значення Директорії. Варшавський и Ризький договори.

Тема 15. Суспільно-політичний лад і право Західноукраїнської Народної Республіки (1918–1923 рр.).

Особливості національно-визвольної боротьби на західноукраїнських землях. Утворення ЗУНР. Відозви Української Національної Ради від 1 листопада 1918 р. Проголошення Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР) 13 листопада 1918 р. Внутрішня і зовнішня політика ЗУНР. Вищі і місцеві органи влади та управління ЗУНР. «Закон про адміністрацію ЗУНР». «Тимчасовий основний закон». Органи охорони порядку. Судова система. Реорганізація армії. Закон «Про державну мову» Закон «Про громадянство». «Закон про земельну реформу».

Передвступний договір ЗУНР з Директорією УНР від 14 грудня 1918 р. Акт злуки 22 січня 1919 р. і його значення для соборності України. Законодавство ЗУНР. Проблеми відносин ЗУНР та УНР. Паризька конференція 1919 р. та її наслідки для ЗУНР. Причини поразки та історичне значення ЗУНР.

Тема 16. Держава і право УСРР в умовах нової економічної політики (1921–1929 рр.).

Державне будівництво в Україні в період нової економічної політики. Вищі органи державної влади і управління. Всеукраїнський з'їзд Рад. ВУЦВК, його структура і компетенція. Раднарком УСРР, ДПУ УСРР. Місцеві органи влади та управління.

Утворення Союзу РСР та роль Радянської України в цьому процесі. І Всеукраїнський з'їзд Рад. Розробка та прийняття Декларації і Договору про утворення СРСР 30 грудня 1922 р. та їх зміст. Зосередження в руках Москви головних важелів керівництва внутрішньою і зовнішньою політикою. Реформа адміністративно-територіального устрою України. Перехід на триступеневу систему (округ – район – село) управління. Прийняття загальносоюзної Конституції 1924 р. Державно-правовий статус України у складі СРСР за Конституцією 1924 р. Створення в Україні Молдавської АСРР. Внесення змін і доповнень до Конституції України у 1925 р. Конституція України 1929 р. Перебудова судової системи. Організація державної прокуратури. Утворення адвокатури. Положення про судоустрій УСРР 1929 р. Народні суди. Окружні і районні суди. Обласні суди. Положення про військові трибунали і військову прокуратуру 1926 р. Верховний суд УСРР.

Розвиток і перша кодифікація радянського законодавства у 1922–1927 рр. Причини, основні завдання, етапи та наслідки першої кодифікації законодавства

Радянської України. Характеристика кодексів з окремих галузей права: цивільного – Цивільний кодекс УСРР 1922 р. та 1927 р.; земельного – Земельний кодекс УСРР 1922 р. та зміни до нього у 1927 р.; трудового – Кодекс законів про працю УСРР 1922 р.; кримінального – Кримінальний кодекс УСРР 1922 р. і 1927 р.; процесуального – Цивільно-процесуальний кодекс УСРР 1924 р. і 1929 р.; Кримінально-процесуальний кодекс УСРР 1922 р. і 1927 р.; Виправно-трудова кодекс УСРР 1925 р.; шлюбно-сімейного – Кодекс законів про родину, опіку, шлюб та акти громадянського стану УСРР 1926 р.; адміністративного – Адміністративний кодекс УСРР 1927 р.

Змістовий модуль 5. Держава і право України в 30-і – першій половині 80-х рр. ХХ ст.

Тема 17. Держава і право України в період панування тоталітарного режиму (30-ті рр. ХХ ст.).

Внутрішнє і зовнішнє становище Української РСР в 30-ті рр. ХХ ст., утвердження тоталітарного режиму в країні. Державне будівництво в Україні в 30-ті рр. ХХ ст. Конституція УРСР 1937 р.: історичні передумови, розробка і прийняття; суспільний та державний устрій Української РСР. Перебудова органів радянської держави на основі нової Конституції УРСР. Верховна Рада УРСР, Президія Верховної Ради УРСР. Рада Народних Комісарів УРСР. Місцеві органи влади та управління. Розмежування компетенції органів державної влади і органів державного управління. Зміни виборчої системи. Правовий статус особи за Конституцією 1937 р. Декларативний характер Конституції. Реалізація конституційних норм у державно-правовій практиці Радянської України. Закон про судоустрій СРСР, союзних і автономних республік 1938 р. і перебудова судової системи УРСР.

Утвердження командно-адміністративної системи. Сталінська індустріалізація, колективізація, денаціоналізація, дехристиянізація і культурна революція, їх наслідки для України. Масовий терор і репресії.

Надзвичайне законодавство СРСР та його вплив на розвиток права України в 30-ті роки. Цивільне право. Кредитна реформа. Зміцнення договірної дисципліни. Житлове право. Трудове право. Законодавство про сім'ю. Зміни і доповнення до Кодексу про сім'ю, опіку та акти громадянського стану УРСР і до «Положення про реєстрацію актів громадянського стану» 1935 і 1936рр. Кримінальне і кримінально-процесуальне право. Посилення кримінальної відповідальності. Закон від 7 серпня 1932 р. про охорону соціалістичної власності.

Тема 18. Державно-правове становище українських земель у роки Другої світової війни (1939–1945 рр.).

Проголошення незалежності Карпатської України (березень 1939 р.). Радянсько-німецькі договори та їх історико-правова оцінка. Початок Другої світової війни. Вступ радянських військ на територію Східної Галичини (вересень 1939 р.). Вибори до Народних Зборів Західної України та їх рішення.

Входження Західної України до складу УРСР. Радянський репресивний апарат у новостворених областях, характеристика політичного режиму. Включення Північної Буковини, Північної і Південної Бессарабії до УРСР, а решти Бессарабії – до колишньої Молдавської АСРР і утворення МРСР у складі СРСР. Утворення Чернівецької області у складі УРСР.

Напад фашистської Німеччини на Радянський Союз. Перебудова радянського державного апарату на військовий лад. Розширення прав УРСР. Утворення Управління по евакуації населення. Утворення Надзвичайної комісії по розслідуванню злочинів німецько-фашистських загарбників. Державний Комітет Оборони СРСР і його уповноважені при органах державного управління УРСР. Верховна Рада УРСР. Президія Верховної Ради УРСР. Раднарком УРСР. Перебудова місцевих органів державної влади й управління та їх діяльність в період війни. Реорганізація органів суду й прокуратури у зв'язку з введенням воєнного становища. Окупаційний режим. Організація оборони країни. Ліквідація фашистського окупаційного режиму на території України.

Розвиток права. Зміни в адміністративному праві. Зміни в цивільно-правових відносинах. Зміни в Цивільному кодексі УРСР. Житлове право. Сімейне право. Зміни в системі державної допомоги багатодітним матерям. Трудове законодавство. Колгоспне й земельне законодавство. Підвищення мінімуму трудоднів. Розвиток кримінального законодавства. Кримінально-процесуальне законодавство. Покарання воєнних злочинців.

Тема 19. Держава і право України в повоєнні роки та період десталінізації (середина 40-х – середина 60-х рр. ХХ ст.).

Геополітичні наслідки Другої світової війни. Зміни у політичній системі України в умовах переходу від війни до миру. Відбудова і розвиток народного господарства. Реорганізація і функціонування державних органів влади і управління УРСР у перші повоєнні роки. Міжнародні та внутрішні фактори набуття Україною державного суверенітету, прийняття її в ООН і включення у світову політику. Завершення збирання основних українських земель у межах СРСР і адміністративно-репресивне вирішення територіально-етнічних проблем. Правові основи входження Закарпаття (червень 1945 р.) та Криму (квітень 1954 р.) до складу УРСР. Основні зміни в діяльності органів суду, прокуратури та органів правопорядку. Західноукраїнські землі в повоєнні роки. Розвиток радянського права у перші повоєнні роки.

Пошуки ефективних шляхів розвитку України. Боротьба проти культу особи Сталіна та його наслідки. Процес десталінізації в УРСР, його характерні риси та юридичні наслідки. Органи влади і управління України в другій половині 50-х – першій половині 60-х рр. ХХ ст. Основні зміни в діяльності органів суду, прокуратури та органів правопорядку. Кодифікація законодавства кінця 50 – початку 60-х рр. Загальна характеристика основних галузей права УРСР.

Змістовий модуль 6. Держава і право України з середини 80-х рр. ХХ ст. – по теперішній час.

Тема 20. Держава і право України в період неототалітарного режиму (середина 60-х – середина 80-х рр. ХХ ст.).

Соціально-економічне і політичне життя в Україні в умовах зміцнення командно-адміністративної системи управління. Конституція СРСР 1977 р. та УРСР 1978 р.: основні положення. Державне будівництво в УРСР на основі Конституції 1978 р. Вищі органи державної влади та управління. Верховна Рада УРСР. Президія Верховної Ради УРСР. Рада Міністрів УРСР. Місцеві органи державної влади і державного управління. Ради народних депутатів та їх виконавчі комітети. Правоохоронні органи. Прокуратура УРСР. Верховний суд УРСР. Арбітраж УРСР. Народний контроль УРСР. Місцеві органи прокуратури. Народні суди. Органи внутрішніх справ. Завершення розроблення нових кодексів УРСР на підставі основ союзного законодавства. Приведення законодавства у відповідність до Конституції УРСР 1978 р.

Тема 21. Державно-правовий розвиток України у період «перебудови» в СРСР (1985–1991 рр.).

Соціально-економічна і політична ситуація в країні. Курс на перебудову радянського суспільства. Програма прискорення соціально-економічного розвитку СРСР. Реформування політичної системи країни. Зміни в суспільно-політичному житті України. Консерватизм керівництва КПУ та УРСР у проведенні перебудови і забезпечення гласності. Реформування державного апарату УРСР в період «перебудови». Зміни і доповнення до Конституції СРСР 1977 та УРСР 1978 рр. (реформи державного апарату; визнання і реалізація принципу розподілу влади; розширення прав і свобод громадян, тощо). Прийняття 16 липня 1990 р. Декларації про державний суверенітет України. Реформування судової системи.

Зміни у праві УРСР: господарське, адміністративне, цивільне, земельне, трудове, екологічне, кримінальне, процесуальне право.

Тема 22. Національно-державне відродження незалежної України (1991–1996 рр.).

Передумови відродження незалежної України в 1991 р. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. Всеукраїнський референдум і вибори Президента 1 грудня 1991 р. Розпад СРСР і угода про створення Співдружності незалежних держав (СНД). Закони України «Про правонаступництво України» від 12 вересня 1991 р., «Про громадянство України» від 8 жовтня 1991 р., Декларація прав національностей України від 1 листопада 1991 р., Закон України «Про національні меншини в Україні» від 25 червня 1992 р. та ін. Центральні та місцеві органи влади та управління в умовах формування незалежності.

Міжнародне визнання незалежності України. Принципи участі України у міждержавних об'єднаннях. Розвиток правової нормативної бази України щодо міжнародних договорів.

Конституційний процес. Конституційний договір 8 червня 1995 р., його зміст та значення. Прийняття Конституції України 28 червня 1996 р. Структура, основні положення і значення Основного Закону держави. Форма правління, державно-територіальний устрій та політичний режим згідно з Конституцією України від 28 червня 1996 р. Державна символіка. Основи виборчої системи України. Референдуми. Правовий статус народних депутатів. Верховна Рада України. Президент України. Кабінет Міністрів України та інші органи виконавчої влади. Місцеві державні адміністрації. Місцеве самоврядування. Прокуратура. Правосуддя. Конституційний суд України. Реформування правової системи та розвиток окремих галузей права.

Тема 23. Державно-правовий розвиток України на сучасному етапі (1996 р. – теперішній час).

Розвиток Української держави після прийняття Конституції 1996 р. Парламентські вибори 1998 р. і президентські вибори 1999 р. Квітневий всеукраїнський референдум 2000 року та особливості реалізації результатів волевиявлення народу. Вибори до Верховної Ради IV скликання 2002 року. Розстановка політичних сил у вищому законодавчому органі України. Політичні кризи 1999–2004 рр. Причини, хід та наслідки «Помаранчевої революції» 2004 р. Вибори Президента України 2004 р. Зміни до Конституції України. Розвиток виборчого законодавства. Позачергові парламентські вибори 2007 р. Глобальна світова фінансово-економічна криза 2008-2010 рр. і її наслідки для економіки України. Президентські вибори 2010 р. Радикальні зміни в системі державної влади країни. Євроінтеграційні процеси і Україна. Причини, хід та наслідки революції Гідності. Анексія АРК Російською Федерацією. Дестабілізація політичної ситуації, військовий конфлікт на сході України. Формування громадянського суспільства. Президентські вибори 2014 р. Зміни до Конституції України.

Реформаторська діяльність Верховної Ради. Реформування судової системи. Конституційний Суд. Правоохоронні органи суверенної України. Прокуратура. Міліція. Служба безпеки України. Адвокатура. Нотаріат. Реформування Збройних сил України. Антикорупційні органи.

Тема 24. Реформування правової системи незалежної України та розвиток окремих галузей права (1996 р. – теперішній час).

Реформування правової системи в Україні з 1996 р. по т. ч. Гуманізація правових відносин у суверенній Україні. Кодифікація галузевого права. Цивільне законодавство. Правові засади господарської діяльності. Зміни в податковому законодавстві. Правова регламентація майнових відносин в умовах становлення ринкової економіки в Україні. Правові основи підприємницької діяльності та окремі питання фінансового права. Зміни в трудовому законодавстві. Аграрне законодавство. Земельне законодавство. Екологічне законодавство. Нормативно-правове регулювання питань шлюбно-сімейного права. Реформування кримінального законодавства. Радикальні зміни в цивільно-процесуальному та кримінально-процесуальному законодавстві.

ЧАСТИНА II.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

2.1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Практичне заняття – вид навчального заняття, на якому здобувачі вищої освіти під керівництвом викладача закріплюють теоретичні положення навчальної дисципліни і набувають умінь та навичок їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно сформульованих завдань.

Основне завдання практичних занять – поглибити і закріпити знання, що одержані здобувачами на лекції та в процесі самостійної роботи над навчальною і науковою літературою, збірниками правових актів, прищепити їм навички пошуку, узагальнення, критичного аналізу навчального матеріалу, тісніше пов'язувати теорію з практикою, уміння самостійно та творчо формулювати свої думки в усній формі, висувати і захищати свої погляди з питань, що розглядаються.

Перелік тем практичних занять визначається робочою програмою навчальною дисципліни.

Підготовку до практичного заняття рекомендується починати з моменту читання лекції з відповідної теми та здійснювати її в певній послідовності. У процесі самостійної підготовки до практичних занять здобувачу спочатку рекомендується з'ясувати тему і питання практичного заняття. Заздалегідь підібрати, вивчити та законспектувати рекомендовану літературу, вивчити основні поняття проблеми, всебічно розглянути і усвідомити зміст питань, що виносяться на заняття. Корисно до кожного питання практичного заняття складати розгорнуті плани відповіді. Перевірку засвоєння своїх знань здобувачі здійснюють за допомогою питань і завдань для самоконтролю, наведені під кожним планом заняття.

В процесі підготовки до практичного заняття рекомендується систематично накопичувати матеріали засобів масової інформації, дані суміжних дисциплін і використовувати їх у виступі. Для відповідей на практичних заняттях здобувачам рекомендується готувати дидактичні матеріали, використовувати дошку з крейдою, різні технічні засоби та технології (ПК, мультимедіа презентації та відеоматеріали, мережу Internet).

На практичному занятті здобувачі мають можливість виступати з будь-якого питання, при цьому можна зачитувати окремі висловлювання, цитати, цифри з конспектів. При обговоренні того чи іншого питання здобувач повинен чітко формулювати основні теоретичні положення теми, обґрунтовувати і доводити свої міркування і твердження, давати повну і стисло відповідь на поставлене запитання, робити висновки, доповнювати доповідача тощо. Під час відповіді на питання практичного заняття здобувач повинен обов'язково посилалися на статті першоджерела (пам'ятки права, закон та інші нормативно-правові документи).

В ході дискусії на занятті здобувач має можливість не лише розширити свої знання, але й перевірити, уточнити, закріпити те, що він вивчив під час самостійної роботи. Приймаючи участь у практичному занятті, доцільно під час виступів інших здобувачів робити відповідні помітки в конспекті щодо найбільш цікавих питань.

Плідна та активна робота на практичному занятті значно підвищує ефективність опанування матеріалу та в подальшому заощаджує час на його повторення. На практичних заняттях здобувачі вчаться застосовувати теоретичні знання для проведення прикладних досліджень правових і державних явищ.

2.2. ТЕМИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Тема заняття	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Тема 1. Історія держави і права України як наука і навчальна дисципліна.	2	
2	Тема 2. Перші державні утворення і право на території України.	2	
3	Тема 3. Становлення і розвиток Київської Русі (VI – початок XII ст.).	2	
4	Тема 4. Правова система Київської Русі.	2	
5	Тема 5. Державність Русі у період феодальної роздробленості (30-ті рр. XII ст. – XIV ст.). Галицько-Волинська держава та її право (XIII – друга половина XIV ст.).	2	
6	Тема 6. Суспільно-політичний лад на українських землях в литовсько-польський період (середина XIV – середина XVII ст.).	2	
7	Тема 7. Правова система на українських землях у складі Великого князівства Литовського і Речі Посполитої.	2	
8	Тема 8. Запорозька Січ, її військово-адміністративний устрій та право.	2	2
9	Тема 9. Формування української держави та її розвиток у період національно-визвольної війни (1648–1657 рр.).	2	
10	Тема 10. Українська гетьманська держава та її право у складі Московії (друга половина XVII – кінець XVIII ст.).	2	
11	Тема 11. Суспільно-політичний лад та право на українських землях у складі Російської імперії у XIX ст.	2	
12	Тема 12. Суспільно-політичний лад і право на українських землях у складі Російської імперії на початку XX ст. до 1917 р.	2	
13	Тема 13. Суспільно-політичний лад і право на західноукраїнських землях в кінці XVIII – на початку XX ст.	2	
14	Тема 14. Державне відродження і законодавство України періоду національно-демократичної революції (1917–1920 рр.).	4	

15	Тема 15. Суспільно-політичний лад і право Західноукраїнської Народної Республіки (1918–1923 рр.).	2	
16	Тема 16. Держава і право УСРР в умовах нової економічної політики (1921–1929 рр.).	2	
17	Тема 17. Держава і право України в період панування тоталітарного режиму (30-ті рр. ХХ ст.).	2	
18	Тема 18. Державно-правове становище українських земель у роки Другої світової війни (1939–1945 рр.).	2	
19	Тема 19. Держава і право України в повоєнні роки та період десталінізації (середина 40-х – середина 60-х рр. ХХ ст.).	2	
20	Тема 20. Держава і право України в період неототалітарного режиму (середина 60-х – середина 80-х рр. ХХ ст.).	2	
21	Тема 21. Державно-правовий розвиток України у період «перебудови» в СРСР (1985–1991 рр.).	2	
22	Тема 22. Національно-державне відродження незалежної України (1991–1996 рр.).	2	
23	Тема 23. Державно-правовий розвиток України на сучасному етапі (1996 р. – теперішній час).	4	2
24	Тема 24. Реформування правової системи незалежної України та розвиток окремих галузей права (1996 р. – теперішній час).	2	
	Усього:	52	4

2.3. ПЛАНИ ТА ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. Вступ до курсу. Держава і право України від найдавніших часів до середини XIV ст.

Тема 1. Історія держави і права України як наука і навчальна дисципліна. (2 години)

План:

1. Предмет, завдання та функції курсу «Історія держави і права України», його місце та значення в системі суспільних наук, зв'язок з галузями права.
2. Методологія курсу «Історія держави і права України».
3. Періодизація курсу «Історія держави і права України».
4. Виникнення та становлення української історико-юридичної науки.
5. Джерела курсу. Історіографія «Історії держави і права України»: основні етапи її розвитку, внесок науковців, завдання сучасних дослідників.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. З'ясуйте предмет «Історії держави і права України».
2. Які завдання вирішує «Історія держави і права України»?
3. Назвіть та охарактеризуйте функції «Історії держави і права України».
4. Визначте місце та значення історії держави і права в системі суспільних наук.
5. Яким чином співвідноситься «Історія держави і права України» з іншими юридичними дисциплінами?
6. Назвіть та охарактеризуйте основні принципи пізнання історико-правових явищ.
7. Дайте класифікацію методів історико-правової науки.
8. Визначте передумови виникнення та становлення української історико-юридичної науки.
9. Назвіть типи історичних джерел.
10. Проаналізуйте історіографію «Історії держави і права України» в хронологічній послідовності.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_derzavi_prava_ukrani_pdruchnik.html
3. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.

4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 1. 656 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
5. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
6. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
7. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
8. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
9. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini

Допоміжна література

1. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
2. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
3. Серeda А. М. Історія держави і права України : навч. посіб. Запоріжжя : Зеленкевич Л. П. ; Суми : Унів. кн., 2010. Ч. 1. 331 с.
4. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.

Тема 2. Перші державні утворення і право на території України. (2 години)

План:

1. Скіфське державне утворення та право.
2. Античні міста-держави на території України: державний та суспільний устрій, джерела та основні риси права.
3. Боспорське царство, його державний і суспільний лад та право.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Проаналізуйте механізм військової демократії у скіфів.
2. Розкрийте особливості правового становища основних груп населення у скіфських ранньодержавних утвореннях.
3. Які питання регулювало зобов'язальне право у скіфів?
4. Назвіть основні риси шлюбно-сімейних відносин скіфських племен.
5. Назвіть та охарактеризуйте види злочинів і покарань у скіфському праві.

6. Охарактеризуйте судовий процес у Скіфській державі.
7. Охарактеризуйте політичну систему античних міст-держав Північного Причорномор'я.
8. Охарактеризуйте соціально-економічний устрій античних міст-держав на території Північного Причорномор'я.
9. Назвіть та охарактеризуйте види злочинів і покарань античних міст-держав.
10. Розкрийте особливості державного устрою Боспорського царства.
11. Назвіть та охарактеризуйте основні джерела права Боспорського царства.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft_Word_-_zakharchenko_p_storVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_derzavi_prava_ukrani_pdruchnik.html
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 1. 656 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derzavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
9. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>

10. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
11. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>
12. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т.1. 472 с.
13. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Бунятян К. П. Давнє населення України : навч. посіб. Київ : Либідь, 1999. 228 с.
2. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
3. Гавриленко О. А. Історія держави і права України: стародавня доба : навч. посіб. Харків : ХНУВС, 2011. 64 с.
4. Давня історія України : навч. посіб. ; у 2-х кн. / П. П. Толочко (керівник авт. колективу), Д. Н. Козак, С. Д. Крижицький, О. П. Моця та ін. Київ : «Либідь». Кн. 1. 1994. 240 с.
5. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
6. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
7. Середа А. М. Історія держави і права України : навч. посіб. Запоріжжя : Зеленкевич Л. П. ; Суми : Унів. кн., 2010. Ч. 1. 331 с.
8. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.

Тема 3. Становлення і розвиток Київської Русі (VI – початок XII ст.). (2 години)

План:

1. Формування державності у східних слов'ян. Виникнення Києво-Руської держави.
2. Суспільний лад Київської Русі.
3. Організація влади і управління: влада князя; князівська рада; снєми; віче; податкова система; місцеве управління і військова організація.
4. Судові органи, судоустрій.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Назвіть та охарактеризуйте етапи формування давньоруської державності.
2. Охарактеризуйте процес політичної консолідації східних слов'ян.
3. Вкажіть внутрішні та зовнішні фактори консолідації слов'янських земель.

4. Назвіть основні риси ранньофеодальної держави.
5. Вкажіть особливості суспільного устрою Київської Русі.
6. Розкрийте особливості державного ладу Київської Русі.
7. Вкажіть відмінності між десятиковою та двірцево-вотчинною системою управління.
8. Що являла собою система «кормління» посадових осіб?
9. Назвіть повноваження сільської територіальної общини.
10. Назвіть судові органи Київської Русі.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft_Word_-_zakharchenko_p_storVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_derzavi_prava_ukrani_pdruchnik.html
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 1. 656 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>

10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>
13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т.1. 472 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
2. Давня історія України : навч. посіб. ; у 2-х кн. / П. П. Толочко (керівник авт. колективу), Д. Н. Козак, С. Д. Крижицький, О. П. Моця та ін. Київ : «Либідь». 1995. 224 с.
3. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
4. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
5. Середа А. М. Історія держави і права України : навч. посіб. Запоріжжя : Зеленкевич Л. П. ; Суми : Унів. кн., 2010. Ч. 1. 331 с.
6. Терещенко Ю. Україна і європейський світ. Нарис історії від утворення Старокиївської держави до кінця XVI ст. : навч. посіб. для вузів. Київ : Перун, 1996. 496 с.
7. Терлюк І. Я., Забзалюк Д. Є. Історія держави і права Середньовічної України : навч. посіб. Львів : Каменярь, 2010. 232 с.
8. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.

Тема 4. Правова система Київської Русі. (2 години)

План:

1. Рецепція візантійського права. Збірки церковного права.
2. Князівські устави і уроки, міжнародні договори Київської Русі.
3. «Руська Правда»: історія створення і основні риси.
4. Основні галузі права Київської Русі: правове положення основних груп населення; право власності; зобов'язальне право; злочини і покарання; шлюбно-сімейне право, спадкове право.
5. Основні риси судового процесу княжої Русі-України.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Які відносини регулювали норми канонічного права?
2. Вкажіть походження, основні списки та редакції «Руської Правди».
3. Розкрийте структуру та зміст «Руської Правди».
4. З'ясуйте історичне значення «Руської Правди».
5. Охарактеризуйте правове становище давньоруського населення за «Руською Правдою».
6. Які інститути входять до цивільного права?
7. Охарактеризуйте систему покарань в Київській Русі.
8. Яку мету переслідувала система покарань Київської Русі?
9. Вкажіть основні риси судового процесу в Київській Русі.
10. Охарактеризуйте етапи судового процесу.
11. Охарактеризуйте процедуру винесення судових рішень та порядок їх виконання.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft Word - zakharchenko p -storVya derzhavi V prava ukra ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_dergavi_prava_ukrani_pdruchnik.html
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 1. 656 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>
13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т.1. 472 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
2. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
3. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
4. Середа А. М. Історія держави і права України : навч. посіб. Запоріжжя : Зеленкевич Л. П. ; Суми : Унів. кн., 2010. Ч. 1. 331 с.
5. Терещенко Ю. Україна і європейський світ. Нарис історії від утворення Старокиївської держави до кінця XVI ст. : навч. посіб. для вузів. Київ : Перун, 1996. 496 с.
6. Терлюк І. Я., Забзалюк Д. Є. Історія держави і права Середньовічної України : навч. посіб. Львів : Каменярь, 2010. 232 с.
7. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.

Тема 5. Державність Русі у період феодальної роздробленості (30-ті рр. XII ст. – XIV ст.). Галицько-Волинська держава та її право (XIII – друга половина XIV ст.). (2 години)

План:

1. Державний лад Русі в період феодальної роздробленості (30-ті рр. XII ст. – XIV ст.).

2. Утворення, розвиток і занепад Галицько-Волинського князівства.
3. Державний лад Галицько-Волинського князівства.
4. Соціальна структура: правове становище населення Галицько-Волинської держави.
5. Судові органи та особливості правової системи Галицько-Волинського князівства.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Визначте загальні риси державно-правового укладу руських князівств у період феодальної роздробленості.
2. Дайте загальну характеристику державно-правовим інститутам Русі у період роздробленості.
3. Охарактеризуйте історію виникнення Галицько-Волинського князівства.
4. Назвіть особливості суспільного ладу Галицько-Волинського князівства.
5. Назвіть та проаналізуйте основні ознаки державності Галицько-Волинського князівства.
6. Яку роль в державному управлінні відігравала боярська дума?
7. Охарактеризуйте міжнародні відносини Галицько-Волинського князівства.
8. Розкрийте зміст судової системи Галицько-Волинського князівства.
9. Коли і як припинила існування Галицько-Волинська держава?
10. Вкажіть особливості правової системи Галицько-Волинського князівства.
11. Розкрийте особливості запровадження Магдебурзького права на території Русі в період феодальної роздробленості.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft_Word_-_zakharchenko_p_-_storVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_derzavi_prava_ukrani_pdruchnik.html
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 1. 656 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>

6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>
13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т.1. 472 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
2. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
3. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
4. Середа А. М. Історія держави і права України : навч. посіб. Запоріжжя : Зеленкевич Л. П. ; Суми : Унів. кн., 2010. Ч. 1. 331 с.
5. Терещенко Ю. Україна і європейський світ. Нарис історії від утворення Старокиївської держави до кінця XVI ст. : навч. посіб. для вузів. Київ : Перун, 1996. 496 с.
6. Терлюк І. Я., Забзалюк Д. Є. Історія держави і права Середньовічної України : навч. посіб. Львів : Каменярь, 2010. 232 с.

7. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.

Змістовий модуль 2. Держава і право України з середини XIV ст. до кінця XVIII ст.

Тема 6. Суспільно-політичний лад на українських землях в литовсько-польський період (середина XIV – середина XVII ст.). (2 години)

План:

1. Польсько-литовські унії і зміни в правовому статусі українських земель: Кревська унія 1385 р., Віленська унія 1401 р., Городельська унія 1413 р., Люблінська унія 1569 р., Берестейська церковна унія 1596 р.
2. Правова характеристика верст панівного та залежного населення українських земель у польсько-литовський період.
3. Державний устрій українських земель у складі Речі Посполитої (друга половина XVI ст. – перша половина XVII ст.).
4. Судова система в українських землях. Судова реформа.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Яким чином Кревська унія 1385 р. вплинула на правовий статус українських земель, які входили до складу Великого князівства Литовського?
2. Розкрийте зміст Віленської унії 1401 р. і Городельської унії 1413 р.
3. Розкрийте зміст Люблінської унії 1569 р.
4. Вкажіть наслідки прийняття Берестейської церковної унії 1596 р. для українського православ'я.
5. Назвіть та охарактеризуйте основні верстви населення українських земель у складі Великого князівства Литовського.
6. Назвіть та охарактеризуйте основні верстви населення українських земель у складі Королівства Польського і Речі Посполитої.
7. Розкрийте сутність поняття «станово-представницька монархія».
8. Які наслідки для селян мала Аграрна реформа 1557 р?
9. Охарактеризуйте правовий статус українських земель у складі Речі Посполитої?
10. Визначте форму правління Речі Посполитої.
11. Розкрийте основний зміст судової реформи Литви у середині XVI ст.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft Word - zakharchenko_p_storVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni.pdf

3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_dergavi_prava_ukrani_pdruchnik.html
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 1. 656 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>
13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т.1. 472 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.

2. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
3. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
4. Серета А. М. Історія держави і права України : навч. посіб. Запоріжжя : Зеленкевич Л. П. ; Суми : Унів. кн., 2010. Ч. 1. 331 с.
5. Терещенко Ю. Україна і європейський світ. Нарис історії від утворення Старокиївської держави до кінця XVI ст. : навч. посіб. для вузів. Київ : Перун, 1996. 496 с.
6. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.

Тема 7. Правова система на українських землях у складі Великого князівства Литовського і Речі Посполитої. (2 години)

План:

1. Основні риси цивільного права: право власності; зобов'язальне право; спадкове право; сімейно-шлюбне право; опікунське право.
2. Основні риси кримінального права: поняття і види злочинів; мета і система покарань.
3. Процесуальне право Великого князівства Литовського.
4. Судовий процес.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Визначте об'єкти і суб'єкти цивільного права у Литві і Польщі.
2. Охарактеризуйте правовий режим землеволодінь у литовсько-польський період.
3. Назвіть та охарактеризуйте види договорів у зобов'язальному праві.
4. Визначте умови для укладання шлюбу у Литві і Польщі.
5. Назвіть та охарактеризуйте види спадкування.
6. У яких джерелах права, норми яких були чинними на українських землях, найбільш повно дано визначення злочинів і покарань?
7. Вкажіть характерну рису системи покарань у польсько-литовському праві.
8. Яку мету переслідувала система покарань Великого князівства Литовського, Королівства Польського і Речі Посполитої?
9. Якими правовими актами Великого князівства Литовського регулювалися питання кримінального і кримінально-процесуального права?
10. Назвіть та розкрийте стадії судового провадження у польсько-литовську добу.
11. Назвіть види доказів у судовій системі.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>

2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: [http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft Word - zakharchenko p -storVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni.pdf](http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft_Word_-_zakharchenko_p_storVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni.pdf)
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_derjav_i_prava_ukrani_pdruchnik.html
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 1. 656 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
10. Герлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolotatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>
13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т.1. 472 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
2. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
3. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
4. Серeda А. М. Історія держави і права України : навч. посіб. Запоріжжя : Зеленкевич Л. П. ; Суми : Унів. кн., 2010. Ч. 1. 331 с.
5. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.

Тема 8. Запорозька Січ, її військово-адміністративний устрій та право. (2 години)

План:

1. Формування території та політичний розвиток Козацької республіки.
2. Органи влади й управління Запорізької Січі.
3. Правова система у Запорізькій Січі.
4. Суд і судочинство у Запорізькій Січі.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Назвіть та проаналізуйте основні ознаки державності Запорізької Січі.
2. Охарактеризуйте політичний устрій Запорізької Січі.
3. Назвіть та охарактеризуйте структуру та функції органів влади Запорізької Січі.
4. Розкрийте особливості звичаєвого козацького права.
5. Назвіть особливості права власності запорожців.
6. Вкажіть особливості спадкового права запорожців.
7. Розкрийте особливості зобов'язального права запорожців.
8. Назвіть та охарактеризуйте види злочинів на Запорізькій Січі.
9. Назвіть та охарактеризуйте види покарання на Запорізькій Січі.
10. Вкажіть особливості судової системи Січі.
11. Розкрийте особливості судочинства на Запорізькій Січі.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft Word - zakharchenko p -storVya derzhavi V prava ukra ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL:

https://royallib.com/book/vanov_v/storya_dergavi_prava_ukrani_pdruchnik.html

4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 1. 656 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>
13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т.1. 472 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
2. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.

3. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
4. Серета А. М. Історія держави і права України : навч. посіб. Запоріжжя : Зеленкевич Л. П. ; Суми : Унів. кн., 2010. Ч. 1. 331 с.
5. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.
6. Терлюк І. Я., Флис І. М. Політико-правова доктрина козацького державотворення: нарис історії української державної ідеї. Львів : Вид-во Тараса Сороки, 2008. 300 с.

Тема 9. Формування української держави та її розвиток у період національно-визвольної війни (1648–1657 рр.). (2 години)

План:

1. Державний устрій Української козацької держави за гетьманування Б. Хмельницького.
2. Зміни в суспільному ладі в ході національно-визвольної боротьби українського народу за свою державність.
3. Союз України з Московською державою та його юридичне оформлення: українсько-російські договори.
4. Джерела і розвиток права.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Вкажіть риси суверенної держави на українських землях набуті внаслідок національно-визвольної війни українського народу 1648–1654 рр.
2. Охарактеризуйте систему управління під час національно-визвольної війни українського народу 1648–1654 рр.
3. Назвіть суспільні верстви у період національно-визвольної війни.
4. Розкрийте передумови та причини входження українських земель до складу Московської держави.
5. Розкрийте зміст Березневих статей 1654 р.
6. Охарактеризуйте правовий статус України у складі Московської держави згідно з Березневими статтями 1654 р. Дайте правову оцінку.
7. Розкрийте зміст і юридичну природу рішень Земського собору 1651 р. та 1653 р.
8. Розкрийте зміст і дайте правову оцінку українсько-московському Переяславському договору 1654 р.
9. Розкрийте сутність поняття «протекторат».
10. Розкрийте зміст і дайте правову оцінку Раднотському договору 1656 р.
11. Охарактеризуйте правову систему на українських землях під час національно-визвольної війни.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft Word - zakharchenko p -storVya derzhavi V prava ukra ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: <https://royallib.com/book/vanov v/storya dergavi prava ukrani pdruchnik.html>
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 1. 656 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>

13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т.1. 472 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
2. Історія української Конституції / упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. Київ : Право, 1997. 441 с.
3. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність / Ю. С. Шемшученко (відп. ред.), І. О. Кресіна (упоряд.). 2-е вид. Київ, 2006. 310 с.
4. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
5. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
6. Серета А. М. Історія держави і права України : навч. посіб. Запоріжжя : Зеленкевич Л. П. ; Суми : Унів. кн., 2010. Ч. 1. 331 с.
7. Терлюк І. Я., Флис І. М. Політико-правова доктрина козацького державотворення: нарис історії української державної ідеї. Львів : Вид-во Тараса Сороки, 2008. 300 с.
8. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.

Тема 10. Українська гетьманська держава та її право у складі Московії (друга половина XVII – кінець XVIII ст.). (2 години)

План:

1. Суспільний устрій та правове становище населення Української гетьманської держави: шляхта, духовенство; селяни-посполиті; реєстрове козацтво; запорізьке козацтво; міське населення.
2. Основні риси цивільного права: право власності; зобов'язальне право; спадкове право; сімейне право.
3. Основні риси кримінального права: поняття і види злочинів; мета і система покарань.
4. Суд та судочинство. Судова реформа (1760–1763 рр.).

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте суспільний лад Української гетьманської держави у складі Росії.
2. Які зміни стались у середовищі суспільних верств Української гетьманської держави у другій половині XVII ст.?
3. Розкрийте особливості юридичного оформлення кріпосного права в Україні (1783 р.).

4. У чому проявилася секуляризація монастирських маєтків в Україні 1786 р.
5. У чому особливості цивільного права Української гетьманської держави?
6. Назвіть суб'єктів права власності на землю в Українській гетьманській державі.
7. Назвіть і охарактеризуйте основні види договорів в зобов'язальному праві Українській гетьманській державі.
8. Назвіть і охарактеризуйте форми заповіту в цивільному праві Українській гетьманській державі.
9. Охарактеризуйте основні риси кримінального права Української гетьманської держави.
10. Назвіть і охарактеризуйте основні види доказів у судочинстві Української гетьманської держави.
11. Розкрийте суть судової реформи 1760–1763 рр.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft_Word_-_zakharchenko_p_istorVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_derzavi_prava_ukrani_pdruchnik.html
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 1. 656 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>

9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>
13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т.1. 472 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Бойко І. Й. Держава і право Гетьманщини : навч. посіб. Львів : Світ, 2000. 118 с.
2. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
3. Історія української Конституції / упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. Київ : Право, 1997. 441 с.
4. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність / Ю. С. Шемшученко (відп. ред.), І. О. Кресіна (упоряд.). 2-е вид. Київ, 2006. 310 с.
5. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
6. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
7. Середа А. М. Історія держави і права України : навч. посіб. Запоріжжя : Зеленкевич Л. П. ; Суми : Унів. кн., 2010. Ч. 1. 331 с.
8. Терлюк І. Я., Флис І. М. Політико-правова доктрина козацького державотворення: нарис історії української державної ідеї. Львів : Вид-во Тараса Сороки, 2008. 300 с.
9. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с
10. Трофімук М. Конституція Української Гетьманської Держави. Львів; Київ, 1997. 159 с.

Змістовий модуль 3. Держава і право України з кінця XVIII ст. на початку XIX ст.

Тема 11. Суспільно-політичний лад та право на українських землях у складі Російської імперії у XIX ст. (2 години)

План:

1. Поширення російського територіально-адміністративного устрою на українських землях.
2. Суспільний та державний устрій.
3. Право на українських землях. Кодифікаційні проекти початку XIX ст.: Звід місцевих законів губерній і областей, приєднаних від Польщі 1807 р.; Зібрання малоросійських прав 1807 р.; Збірник цивільних законів, діючих в Малоросії 1807 р.; Звід місцевих законів західних губерній 1833 р.; Звід законів Російської імперії 1842 рр.
4. Реформи другої половини XIX ст. в Російській імперії і характер, наслідки та значення їх проведення в Україні.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте територіально-адміністративний устрій на українських землях у складі Російської імперії у XIX ст.
2. Охарактеризуйте суспільний лад на українських землях Російської імперії.
3. Якими законами Російської імперії регулювалось питання діяльності дворянських зборів?
4. За якими критеріями селяни поділялись на кріпосних і державних? Визначте їх права.
5. Визначте основні риси права України у складі Російської імперії на початку XIX ст.
6. Назвіть причини та особливості кодифікації права на українських землях на початку XIX ст.
7. Назвіть та охарактеризуйте головні нормативні акти, що з'явилися в Україні внаслідок проведення кодифікації в першій половині XIX ст.
8. Визначте та охарактеризуйте передумови державних реформ другої половини XIX ст.
9. Вкажіть особливості кризи феодально-кріпосницької системи Російської імперії.
10. Які права на землю отримали українські селяни за аграрними реформами 1848 і 1861 років?
11. Назвіть нові принципи судочинства і процесу після проведення судової реформи 1864 р.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>

2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: [http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft Word - zakharchenko p -storVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni.pdf](http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft_Word_-_zakharchenko_p_storVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni.pdf)
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_derjav_i_prava_ukrani_pdruchnik.html
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 1. 656 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
10. Герлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolotatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>
13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т.1. 472 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
2. Історія української Конституції / упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. Київ : Право, 1997. 441 с.
3. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність / Ю. С. Шемшученко (відп. ред.), І. О. Кресіна (упоряд.). 2-е вид. Київ, 2006. 310 с.
4. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
5. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
6. Серета А. М. Історія держави і права України : навч. посіб. Запоріжжя : Зеленкевич Л. П. ; Суми : Унів. кн., 2010. Ч. 1. 331 с.
7. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.

Тема 12. Суспільно-політичний лад і право на українських землях у складі Російської імперії на початку ХХ ст. до 1917 р. (2 години)

План:

1. Зміни в системі державного управління та особливості еволюції самодержавства.
2. Україна в умовах столипінської політичної реакції та Першої світової війни.
3. Галузеве законодавство: цивільне; адміністративне; фабрично-заводське; шлюбно-сімейне; кримінальне.
4. Процесуальне законодавство.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Які зміни в державному управлінні Російської імперії сталися у 1905–1906 рр.?
2. Розкрийте зміст царського маніфесту від 6 серпня 1905 р. «Про утворення Державної думи». Дайте правову оцінку.
3. Визначте засади буржуазного конституціоналізму за царським маніфестом від 17 жовтня 1905 р. «Про удосконалення державного ладу».
4. Охарактеризуйте законодавчу діяльність чотирьох Державних дум на початку ХХ ст.
5. У чому виявилось посилення терору і національного гніту в Україні на початку ХХ ст.?
6. Назвіть основні положення столипінської аграрної реформи.
7. Охарактеризуйте столипінську аграрну реформу та її наслідки на Україні.
8. Розкрийте особливості участі українців у Першій світовій війні.
9. Яку політику поводила Російська імперія по відношенню до Галичини під час Першої світової війни?

10. У чому полягали особливості розвитку галузей права в Російській імперії на початку ХХ ст.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft Word - zakharchenko p -storVya derzhavi V prava ukra ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_dergavi_prava_ukrani_pdruchnik.html
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 1. 656 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini

12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>
13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т.1. 472 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
2. Історія української Конституції / упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. Київ : Право, 1997. 441 с.
3. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність / Ю. С. Шемшученко (відп. ред.), І. О. Кресіна (упоряд.). 2-е вид. Київ, 2006. 310 с.
4. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
5. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
6. Серета А. М. Історія держави і права України : навч. посіб. Запоріжжя : Зеленкевич Л. П. ; Суми : Унів. кн., 2010. Ч. 1. 331 с.
7. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.

Тема 13. Суспільно-політичний лад і право на західноукраїнських землях в кінці XVIII – на початку XX ст. (2 години)

План:

1. Суспільний лад на західноукраїнських землях у XIX – на початку XX ст.
2. Державні органи влади і місцевого управління на українських землях до і після утворення Австро-Угорської імперії.
3. Судова система та правоохоронні органи.
4. Правова система на західноукраїнських землях: джерела права; цивільне право; кримінальне право, процесуальне право.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Назвіть та охарактеризуйте правове положення суспільних верств на західноукраїнських землях до утворення Австро-Угорської імперії.
2. Охарактеризуйте правове положення суспільних верств на західноукраїнських землях, які входили до складу Австро-Угорщини.
3. Розкрийте причини, характер та наслідки аграрної реформи 1848 р. в українських землях у складі Австрійської імперії.
4. Розкрийте механізм діяльності держави – дуалістичної Австро-Угорської імперії.

5. Охарактеризуйте політико-правове становище західноукраїнських земель у складі Австро-Угорської імперії у 1905–1917 рр.
6. Охарактеризуйте реформи судочинства в середини ХІХ ст.
7. Використовуючи текст Конституції Австрії 1867 р. визначте права і свободи особи та охарактеризуйте їх дотримання на західноукраїнських землях.
8. Розкрийте структуру та дайте загальну характеристику Галицької Конституції 1791 р.
9. Розкрийте структуру та дайте загальну характеристику Австрійського цивільного кодексу 1811 р.
10. Розкрийте структуру та дайте загальну характеристику Австрійського кримінального кодексу 1803 р.
11. Розкрийте особливості кодифікації права в Австро-Угорщині в другій половині ХІХ ст.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft_Word_-_zakharchenko_p_istoriya_derzhavi_v_prava_ukraini.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_derzhavi_prava_ukraini_pdruchnik.html
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 1. 656 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>

9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>
13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т.1. 472 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
2. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
3. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
4. Середа А. М. Історія держави і права України : навч. посіб. Запоріжжя : Зеленкевич Л. П. ; Суми : Унів. кн., 2010. Ч. 1. 331 с.
5. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.

Змістовий модуль 4. Держава і право України в 1917–1920-і рр.

Тема 14. Державне відродження і законодавство України періоду національно-демократичної революції (1917–1920 рр.). (4 години)

І заняття (2 години)

План:

1. Органи влади і управління Української Народної Республіки.
2. Законотворча діяльність Української Центральної Ради, реформування судової системи.
3. Державне будівництво і законотворчість доби Гетьманату.
4. Держава і право Директорії УНР.

II заняття (2 години)

План:

1. Українська держава за гетьмана П. Скоропадського: організація влади і управління.
2. Законодавство Української Держави.
3. Причини падіння та історичне значення гетьманату.
4. Українська Народна Республіка в період Директорії: організація державної влади й територіальний устрій.
5. Законодавство Директорії.
6. Причини падіння та історичне значення Директорії.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Визначте особливості утворення Української Центральної Ради, її компетенцію та структуру.
2. Назвіть центральні органи влади та їх повноваження періоду Української Народної Республіки.
3. Охарактеризуйте законодавчу діяльність Центральної Ради.
4. Дайте правову оцінку процесу реформування судової системи періоду правління Центральної Ради.
5. Дайте історико-правову оцінку державотворчій діяльності Павла Скоропадського.
6. Дайте характеристику міжнародній політиці Гетьмана П. Скоропадського.
7. Охарактеризуйте законодавчу діяльність гетьманської адміністрації.
8. Назвіть центральні органи влади і місцевого управління та їх повноваження періоду правління Директорії УНР.
9. Охарактеризуйте законодавство УНР доби Директорії.
10. Проаналізуйте діяльність Директорії на міжнародній арені.
11. Назвіть причини поразки національно-визвольної боротьби українського народу за свою незалежність.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft_Word_-_zakharchenko_p_-_storVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_derzavi_prava_ukrani_pdruchnik.html

4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 2. 580 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>
13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т. 2. 728 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
2. Історія української Конституції / упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. Київ : Право, 1997. 441 с.
3. Конституційні акти України 1917–1920: невідомі конституції України / відп. ред. Ю. Д. Прилюк. Київ : Філософська і соціальна думка, 1992. 272 с.

4. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність / Ю. С. Шемшученко (відп. ред.), І. О. Кресіна (упоряд.). 2-е вид. Київ, 2006. 310 с.
5. Копиленко О. Л. Держава і право України, 1917–1920 : навч. посіб. Київ : Либідь, 1997.
6. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
7. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
8. Серета А. М. Історія держави і права України : навч. посіб. Запоріжжя : Зеленкевич Л. П. ; Суми : Унів. кн., 2010. Ч. 1. 331 с.
9. Трофімук М. Конституція Української Гетьманської Держави. Львів; Київ, 1997. 159 с.

Тема 15. Суспільно-політичний лад і право Західноукраїнської Народної Республіки (1918–1923 рр.). (2 години)

План:

1. Вищі та місцеві органи влади й управління, судові та правоохоронні органи Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР).
2. Законодавство ЗУНР. Акт Злуки 22 січня 1919 року: правове оформлення та юридичні наслідки.
3. Зовнішня політика ЗУНР.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Коли і за яких обставин була проголошена Західноукраїнська Народна Республіка (ЗУНР)?
2. Розкрийте основні положення «Тимчасового Основного Закону про державну самостійність українських земель бувшої Австро-Угорської монархії» від 13 листопада 1918 р.
3. Використовуючи текст Закону «Про тимчасову організацію судів і судової влади» від 21 листопада 1918 р. визначте особливості судової системи ЗУНР.
4. Назвіть центральний представницький орган українського населення Галичини та Буковини у період ЗУНР та його повноваження.
5. Назвіть органи охорони порядку ЗУНР та їх повноваження.
6. Дайте правову оцінку процесу возз'єднання УНР і ЗУНР у незалежну, соборну національну державу.
7. Розкрийте зміст Акту злуки УНР і ЗУНР 22 січня 1919 р.
8. Проаналізуйте взаємовідносини ЗУНР з країнами Антанти.
9. Охарактеризуйте взаємовідносини ЗУНР з Польщею.
10. Визначте та охарактеризуйте проблеми у відносинах між ЗУНР та УНР.
11. Визначте історичне значення ЗУНР.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft Word - zakharchenko p -storVya derzhavi V prava ukra ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_dergavi_prava_ukrani_pdruchnik.html
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 2. 580 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>

13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т. 2. 728 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
2. Копиленко О. Л. Держава і право України, 1917–1920 : навч. посіб. Київ : Либідь, 1997.
3. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
4. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
5. Серета А. М. Історія держави і права України : навч. посіб. Запоріжжя : Зеленкевич Л. П. ; Суми : Унів. кн., 2010. Ч. 1. 331 с.
6. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.

Тема 16. Держава і право УСРР в умовах нової економічної політики (1921–1929 рр.). (2 години)

План:

1. Перебудова державного апарату УСРР після утворення СРСР.
2. Становлення і розвиток радянської судово-прокурорської системи в УСРР.
3. Перша кодифікація радянського права та характеристика окремих галузей права в УСРР: Цивільний кодекс УСРР 1922 р. та 1927 р.; Земельний кодекс УСРР 1922 р. та зміни до нього у 1927 р.; Кодекс законів про працю УСРР 1922 р.; Кримінальний кодекс УСРР 1922 р. і 1927 р.; Цивільно-процесуальний кодекс УСРР 1924 р. і 1929 р.; Кримінально-процесуальний кодекс УСРР 1922 р. і 1927 р.; Виправно-трудова кодекс УСРР 1925 р.; Кодекс законів про родину, опіку, шлюб та акти громадянського стану УСРР 1926 р.; Адміністративний кодекс УСРР 1927 р.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Визначте принципи перебудови державного апарату УСРР у зв'язку з утворенням СРСР.
2. Як була організована система державного управління в УСРР за Конституцією СРСР 1924 р.?
3. Використовуючи текст Конституції УСРР 1929 р. визначте роль і функції законодавчої та виконавчої влади в УСРР.
4. Розкрийте особливості судової системи УСРР.
5. Використовуючи текст Положення про судоустрій УСРР від 16 грудня 1922 р. охарактеризуйте судову систему радянської України.

6. Визначте структуру судових органів УСРР та їх функції після утворенням СРСР.
7. Назвіть основні нормативні акти, які регулювали адвокатську діяльність в УСРР у 20-ті рр. ХХ ст. Розкрийте їх основний зміст
8. Назвіть основні нормативні акти, які регулювали діяльність прокуратури в УСРР у 20-ті рр. ХХ ст.
9. Назвіть функції прокуратури в УСРР у 20-ті рр. ХХ ст.
10. Визначте роль судової системи та органів прокуратури УСРР до і після прийняття Конституції СРСР 1924 р.
11. Охарактеризуйте правову систему УСРР в період нової економічної політики.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft Word - zakharchenko_p_storVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_dergavi_prava_ukrani_pdruchnik.html
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 2. 580 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL:

<https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>

10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>
13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т. 2. 728 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
2. Історія української Конституції / упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. Київ : Право, 1997. 441 с.
3. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність / Ю. С. Шемшученко (відп. ред.), І. О. Кресіна (упоряд.). 2-е вид. Київ, 2006. 310 с.
4. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
5. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
6. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.

Змістовий модуль 5. Держава і право України в 30-і – першій половині 80-х рр. ХХ ст.

Тема 17. Держава і право України в період панування тоталітарного режиму (30-ті рр. ХХ ст.). (2 години)

План:

1. Державний лад. Конституція УСРР 1937 р. та перебудова на її основі державних органів влади УСРР.
2. Централізація судової і правоохоронної системи та посилення ролі позасудових репресивних органів.
3. Надзвичайне законодавство та право в Україні у 30-і рр. ХХ ст.: цивільне право; трудове право; колгоспне і земельне право; кримінальне право і процес.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Визначте структуру і основні положення Конституції УРСР 1937 р.
2. Охарактеризуйте державний устрій УРСР після прийняття Конституції 1937 р.
3. Визначте систему органів державної влади та управління, їх компетенцію за Конституцією УРСР 1937 р.
4. Розкрийте основні принципи організації і розвитку державного апарату в УРСР у 30-і рр. ХХ ст.
5. Назвіть основні права, гарантовані Конституцією 1937 р.
6. Розкрийте особливості централізації судової системи, у визначений період.
7. Розкрийте функції та зміни в структурі прокурорських органів.
8. Охарактеризуйте діяльність адвокатури після прийняття 16 серпня 1939 р. РНК СРСР Положення про адвокатуру СРСР.
9. Розкрийте особливості репресивно-каральної системи УРСР в 30-ті рр. ХХ ст.
10. Назвіть репресивно-каральні органи, які діяли на території України у 30-і рр. ХХ ст. Яку роль вони виконували у збереженні тоталітарного режиму?
11. Розкрийте основні риси права УРСР в умовах становлення тоталітарного режиму.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft_Word_-_zakharchenko_p_-_storVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_dergavi_prava_ukrani_pdruchnik.html
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 2. 580 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.

7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>
13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т. 2. 728 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
2. Історія української Конституції / упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. Київ : Право, 1997. 441 с.
3. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність / Ю. С. Шемшученко (відп. ред.), І. О. Кресіна (упоряд.). 2-е вид. Київ, 2006. 310 с.
4. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
5. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
6. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.

Тема 18. Державно-правове становище українських земель у роки Другої світової війни (1939–1945 рр.). (2 години)

План:

1. Окупаційний режим та органи управління на окупованій території.
2. Відновлення радянської влади на території України.
3. Розвиток органів суду, прокуратури, державної безпеки.
4. Розвиток права: цивільного та сімейного; трудового; земельного та колгоспного; кримінального.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Які зміни в організації державної влади відбулися на окупованих територіях УРСР з початком Другої світової війни?
2. Визначте першочергові завдання, які вирішували партійні й радянські органи на визволеній території.
3. Яке політичне значення перемоги СРСР над фашизмом для українського народу?
4. Розкрийте особливості судової системи, у визначений період.
5. Розкрийте функції та зміни в структурі прокурорських органів.
6. Назвіть та охарактеризуйте основні завдання органів державної безпеки.
7. У чому полягали особливості розвитку галузей права в Україні під час Другої світової війни.
8. Визначте особливості цивільного та сімейного права України у роки Другої світової війни.
9. Визначте і охарактеризуйте зміни у трудовому праві України.
10. Назвіть і охарактеризуйте основні нормативно-правові акти у земельному та колгоспному праві України.
11. Охарактеризуйте основні риси кримінального права УРСР у роки Другої світової війни.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft Word - zakharchenko_p_istorVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_derzavi_prava_ukrani_pdruchnik.html
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.

5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 2. 580 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>
13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т. 2. 728 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
2. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
3. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
4. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.

Тема 19. Держава і право України в повоєнні роки та період десталінізації (середина 40-х – середина 60-х рр. ХХ ст.). (2 години)

План:

1. Основні тенденції державного розвитку України з середини 40-х до середини 60-х рр. ХХ ст.
2. Система управління народним господарством.
3. Судова система та правоохоронні органи.
4. Зміни в правовій системі. Кодифікація права.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Розкрийте особливості процесу реорганізації центральних і місцевих органів влади у період з 1945 р. по середину 50-х рр.
2. Розкрийте зміст поняття «десталінізація радянського суспільства».
3. Розкрийте зміст основних політико-адміністративних реформ в Україні у другій половині 50-х – першій половині 60-х рр. ХХ ст.
4. Охарактеризуйте зміни в управлінні економічним розвитком країни в другій половині 1950 – на початку 1960-х рр.
5. Якими нормативно-правовими актами регламентується діяльність судових органів УРСР?
6. Визначте головну мету правосуддя.
7. Вкажіть систему правоохоронних органів.
8. Назвіть та охарактеризуйте основні завдання правоохоронних органів.
9. Назвіть напрями реформування правової системи.
10. Охарактеризуйте кодифікаційну діяльність в УРСР з середини 40-х до середини 60-х рр. ХХ ст.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft Word - zakharchenko_p_storVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_derzavi_prava_ukrani_pdruchnik.html
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина

- В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 2. 580 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
 7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
 8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
 9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
 10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
 11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
 12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>
 13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т. 2. 728 с.
 14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
2. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
3. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
4. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.

Тема 20. Держава і право України в період неототалітарного режиму (середина 60-х – середина 80-х рр. ХХ ст.). (2 години)

План:

1. Основні тенденції державного розвитку України з середини 60-х до середини 80-х рр. ХХ ст.
2. Система управління народним господарством.
3. Судова система та правоохоронні органи.
4. Зміни в правовій системі. Кодифікація права.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Вкажіть причини і наслідки кризових явищ у державному розвитку України з середини 60-х до середини 80-х рр. ХХ ст.
2. Охарактеризуйте процес підготовки і прийняття Конституції СРСР 1977 р. та УРСР 1978 р.
3. Вкажіть права союзних республік за Конституцією СРСР 1977 р. Дайте юридичну оцінку правового статусу УРСР.
4. Назвіть зміни в державному механізмі зафіксовані у Конституції СРСР 1977 р.
5. Використовуючи текст Конституції України УРСР 1978 р. визначте систему судових органів.
6. Якими нормативно-правовими актами регламентується діяльність судових органів УРСР?
7. Визначте головну мету правосуддя.
8. Вкажіть систему правоохоронних органів.
9. Назвіть напрями реформування правової системи.
10. Охарактеризуйте кодифікаційну діяльність в УРСР з середини 60-х до середини 80-х рр. ХХ ст.
11. Назвіть та охарактеризуйте принципи процесуального права закріплені у Конституції УРСР 1978 р.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft_Word_-_zakharchenko_p_-_storVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_dergavi_prava_ukrani_pdruchnik.html

4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 2. 580 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>
13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т. 2. 728 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
2. Гедікова Н. П. Практика ліберального реформування радянської системи як передумова формування сучасної української реальності. *Сучасна українська політика: політики і політологи про неї*. Київ ; Миколаїв, 2008. Вип. 14. С. 41–49.

3. Історія української Конституції / упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. Київ : Право, 1997. 441 с.
4. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність / Ю. С. Шемшученко (відп. ред.), І. О. Кресіна (упоряд.). 2-е вид. Київ, 2006. 310 с.
5. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
6. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
7. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.

Змістовий модуль 6. Держава і право України з середини 80-х рр. ХХ ст. – по теперішній час.

Тема 21. Державно-правовий розвиток України у період «перебудови» в СРСР (1985–1991 рр.). (2 години)

План:

1. Зміни у державному, суспільно-політичному і економічному ладі СРСР в умовах перебудови та їх відображення в Україні.
2. Реформування державного апарату УРСР в період «перебудови». Проголошення державного суверенітету України.
3. Реформування судової системи.
4. Зміни в законодавстві УРСР в умовах перебудови: господарське, адміністративне, цивільне, земельне, трудове, екологічне, кримінальне, процесуальне право.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Які зміни у державному будівництві УРСР відбулись у період «перебудови».
2. Назвіть і розкрийте особливості розвитку українського суспільства в період «перебудови».
3. Назвіть та охарактеризуйте реформи державного апарату за Законом УРСР «Про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) Української РСР» від 27 жовтня 1989 р.
4. Назвіть та охарактеризуйте реформи державного апарату за Законом СРСР «Про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) СРСР» від 26 грудня 1990 р.
5. Вкажіть адміністративно-територіальний устрій, систему і компетенції державних органів визначені у Законі УРСР «Про зміни і доповнення Конституції (Основного Закону) Української РСР» від 19 липня 1991 р.
6. Вкажіть особливості правового статусу місцевих Рад народних депутатів та органів територіального громадського самоврядування.
7. Проаналізуйте передумови прийняття Декларації про державний суверенітет України 1 липня 1990 р.
8. Вкажіть основні повноваження Президента УРСР.

9. Розкрийте специфіку судової системи УРСР.
10. Розкрийте зміст Закону СРСР «Про власність в СРСР» від 6 березня 1990 р.
11. Назвіть основні напрями реформування трудового законодавства.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft Word - zakharchenko_p_storVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_dergavi_prava_ukrani_pdruchnik.html
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 2. 580 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini

12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>
13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т. 2. 728 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
2. Історія української Конституції / упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. Київ : Право, 1997. 441 с.
3. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність / Ю. С. Шемшученко (відп. ред.), І. О. Кресіна (упоряд.). 2-е вид. Київ, 2006. 310 с.
4. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
5. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
6. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.
7. Хаустова М. Г. Національна правова система за умов розбудови правової демократичної державності в Україні : монографія. Харків : Право, 2008. 160 с.

Тема 22. Національно-державне відродження незалежної України (1991–1996 рр.). (2 години)

План:

1. Припинення існування СРСР: причини, наслідки. Нормативно-правове забезпечення процесу становлення незалежної української державності.
2. Центральні та місцеві органи влади та управління в умовах формування незалежності.
3. Прийняття Конституції України 28 червня 1996 р., її основні положення та історично-правове значення.
4. Реформування правової системи.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Розкрийте зміст Акту проголошення державної незалежності України 24 серпня 1991 року.
2. Назвіть основні причини розпаду СРСР.
3. Проаналізуйте основоположні нормативно-правові акти становлення незалежності України.

4. Використовуючи текст Конституції України 1996 р. визначте форму політико-територіального устрою української держави.
5. На основі аналізу Конституції України 1996 р. визначте статус існуючої в країні автономії.
6. Використовуючи текст Конституції України 1996 р. визначте форму політичного режиму і форму державного правління.
7. Використовуючи текст Конституції України 1996 р. визначте особливості статусу Президента країни.
8. На основі аналізу Конституції України 1996 р. визначте порядок формування органу законодавчої влади та його повноваження.
9. Використовуючи текст Конституції України 1996 р. визначте систему органів виконавчої влади.
10. Вкажіть основні принципи місцевого самоврядування в Україні.
11. Назвіть напрями реформування правової системи.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft Word - zakharchenko p -storVya derzhavi V prava ukra ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_dergavi_prava_ukrani_pdruchnik.html
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 2. 580 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>
13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т. 2. 728 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Акт проголошення незалежності України: Прийнятий Верховною Радою України 24 серпня 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 38.
2. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
3. Декларація про державний суверенітет України : Прийнята Верховною Радою України 16 липня 1990 р. *Нове законодавство України*. Київ, 1992. Вип. 1.
4. Історія української Конституції / упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. Київ : Право, 1997. 441 с.
5. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність / Ю. С. Шемшученко (відп. ред.), І. О. Кресіна (упоряд.). 2-е вид. Київ, 2006. 310 с.
6. Конституція України : офіц. текст. від 28.06.1996 р. № 254к/96-вр; у поточній редакції. *Законодавство України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
8. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
9. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.
10. Угода про створення Співдружності Незалежних Держав. *Голос України*. 1991. 10 груд.

11. Футей Б. Становлення правової держави в Україні, 1991–2005. Київ : Юрінком Інтер, 2005.
12. Хаустова М. Г. Національна правова система за умов розбудови правової демократичної державності в Україні : монографія. Харків : Право, 2008. 160 с.

Тема 23. Державно-правовий розвиток України на сучасному етапі (1996 р. – теперішній час). (4 години)

I заняття (2 години)

План:

1. Розбудова Української держави після прийняття Конституції 1996 р. по теперішній час.
2. Конституційний процес і конституційна реформа після 1996 р.
3. Євроінтеграційні процеси і Україна.

II заняття (2 години)

План:

1. Зміни у судовій системі України. Законодавство про судоустрій незалежної України.
2. Правоохоронні органи суверенної України.
3. Реформування Збройних сил держави.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Назвіть та охарактеризуйте проблеми державотворення в Україні на сучасному етапі.
2. Визначте та охарактеризуйте етапи конституційного процесу в Україні після 1996 р.
3. Охарактеризуйте судову систему України.
4. Назвіть та розкрийте зміст законодавство про судоустрій незалежної України.
5. Розкрийте сутність правоохоронної діяльності.
6. Розкрийте сутність поняття «правоохоронний орган».
7. Вкажіть завдання правоохоронної діяльності.
8. Вкажіть систему правоохоронних органів в Україні.
9. Якими нормативно-правовими актами регламентується діяльність правоохоронних органів в Україні?
10. Назвіть етапи реформування Збройних сил України.
11. Визначте головну мету реформування та розвитку Збройних сил України.
12. Якими нормативно-правовими актами регламентується діяльність Збройних сил України?
13. Вкажіть організаційну та функціональну структуру Збройних сил України.

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft Word - zakharchenko p -storVya derzhavi V prava ukra ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: <https://royallib.com/book/vanov v/storya dergavi prava ukrani pdruchnik.html>
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 2. 580 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>

13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т. 2. 728 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Гедікова Н. П. Сучасний етап державотворення в Україні: досягнення та перспективи розвитку. *Політикус*. 2018. № 5-6. С. 46–50.
2. Конституція України : офіц. текст. від 28.06.1996 р. № 254к/96-вр; у поточній редакції. *Законодавство України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.
4. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
5. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.
6. Футей Б. Становлення правової держави в Україні, 1991–2005. Київ : Юрінком Інтер, 2005.
7. Хаустова М. Г. Національна правова система за умов розбудови правової демократичної державності в Україні : монографія. Харків : Право, 2008. 160 с.

Тема 24. Реформування правової системи незалежної України та розвиток окремих галузей права (1996 р. – теперішній час). (2 години)

План:

1. Етапи та основні напрями реформування правової системи України після прийняття Конституції України у 1996 р. по т.ч.
2. Гуманізація правових відносин у суверенній Україні.
3. Розвиток окремих галузей права після 1996 р.: цивільне право; сімейне право; земельне право; трудове право; господарське право; адміністративне право; кримінальне право.
4. Зміни в цивільно-процесуальному та кримінально-процесуальному законодавстві.

Питання і завдання для самоконтролю:

1. Охарактеризуйте процес розвитку окремих галузей законодавства після прийняття Конституції України у 1996 р.
2. Які органи державної влади беруть участь у вирішенні питань громадянства?
3. На яких принципах базується законодавство України про громадянство?
4. Розкрийте зміст Цивільного кодексу України.
5. Розкрийте зміст Господарського кодексу України.
6. Які нормативно-правові акти було прийнято з метою регулювання питань в аграрному секторі?
7. Визначте завдання Кримінального кодексу України.

8. Які види злочинів зазначено у Кримінальному кодексі України?
9. Назвіть правові підстави звільнення від кримінальної відповідальності визначені у Кримінальному кодексі України.
10. Які новації застосовуються у кримінальному процесі за Кримінальним процесуальним кодексом України 13 квітня 2012 р.?

Рекомендовані джерела інформації:

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft Word - zakharchenko p -storVya derzhavi V prava ukra ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_dergavi_prava_ukrani_pdruchnik.html
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 2. 580 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavnij-lad.html>
8. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichnij-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
9. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
10. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
11. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>

12. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т. 2. 728 с.
13. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Гедікова Н. П. Право и гарантии его обеспечения в современных условиях формирования правового государства в Украине: политико-правовой анализ. *Перспективи*. 2007. № 1 (37). С. 29–35.
2. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
3. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.
4. Футей Б. Становлення правової держави в Україні, 1991–2005. Київ : Юрінком Інтер, 2005.
5. Хаустова М. Г. Національна правова система за умов розбудови правової демократичної державності в Україні : монографія. Харків : Право, 2008. 160 с.

2.4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

У процесі викладання дисципліни «Історія держави і права України» застосовуються поточний контроль та підсумковий контроль.

Для оцінювання знань, умінь та навичок здобувачів під час проведення практичних занять з дисципліни «Історія держави і права України» застосовуються поточний контроль.

Практичне заняття включає проведення контролю знань, умінь та навичок, постановку загальної проблеми (завдання) викладачем та її обговорення за участю здобувачів, розв'язання задач з їх обговоренням, розв'язання контрольних питань і завдань, їх перевірку та оцінювання. На кожному практичному занятті викладач оцінює підготовлені здобувачами завдання, виступи, активність у дискусії, уміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти за результатами роботи на практичних заняттях.

Бали	Критерії
0 балів	Здобувач вищої освіти не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань або здобувач відмовляється від відповіді, або відсутній.
1 бал	Здобувач вищої освіти частково володіє навчальним матеріалом не в змозі викласти зміст більшості питань теми під час усних виступів та письмових відповідей, допускаючи при цьому суттєві помилки.
2 бали	Здобувач вищої освіти не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усних виступів та письмових відповідей, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.
3 бали	Здобувач вищої освіти в цілому володіє навчальним матеріалом викладає його основний зміст під час усних виступів та письмових відповідей, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання необхідної літератури допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.
4 бали	Здобувач вищої освіти достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, в основному розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову літературу. Але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

5 балів	Здобувач вищої освіти в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час усних виступів та письмових відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, використовуючи при цьому обов'язкову та додаткову літературу.
---------	--

Оцінки, одержані студентом за практичні заняття, ураховуються при визначенні семестрової підсумкової оцінки з навчальної дисципліни.

Підсумковий бал за 100-бальною шкалою з дисципліни «Історія держави права України» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Заруба В. М. Історія держави і права України : навч. посіб. для студентів вищих навч. закл. Київ : Істина, 2006. 416 с. URL: <https://histua.com/knigi/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-zaruba>
2. Захарченко П. Історія держави і права України : підручник. Київ : Атіка, 2004. 368 с. URL: http://sites.znu.edu.ua/ua_statehood_history/sereda/Microsoft_Word_-_zakharchenko_p_storVya_derzhavi_V_prava_ukra_ni.pdf
3. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. Київ : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: https://royallib.com/book/vanov_v/storya_dergavi_prava_ukrani_pdruchnik.html
4. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмоленко, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренко. Харків : Право, 2013. 704 с.
5. Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, А. Й. Рогожин, О. Д. Святоцький та ін. ; за ред. В. Я. Тація, А. Й. Рогожина, В. Д. Гончаренка. У 2-х томах. Київ : Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2003. Т. 1. 656 с. ; Т. 2. 580 с. URL: <https://studfile.net/preview/5777679/>
6. Історія держави та права України : підручник / О. М. Головка, В. А. Греченко, О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, С. Ю. Обрусна, В. Є. Кириченко та ін. ; за ред. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2018. 640 с.
7. Калашніков В. М., Кривчик Г. Г., Марков К. А. Історія держави і права України : навч. посіб. / за ред. В. М. Калашнікова. Дніпропетровськ, 2012. 261 с. URL: <http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/1962/%D0%9D%D0%A2%D0%91452179.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
8. Музиченко П. П. Історія держави і права України : навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 471 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/60864-83-derjavniy-lad.html>
9. Орленко В. І., Орленко В. В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2012. 487 с. URL: <https://lawbook.online/derjavi-prava-istoriya/suspilno-politichniy-lad-pravo-ukrajini-period-65175.html>
10. Терлюк І. Я. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Атіка, 2011. 944 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61114-derjavnst-rus-u-mongolo-tatarsku-dobu.html>
11. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс : підручник Київ : Ін Юре, 2015. 808 с. URL: https://pidruchniki.com/75232/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
12. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України : навч. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2016. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/glavy/61557-2-vozzdnannya-ukranskogo-narodu-v-diny-derjav.html>

13. Хрестоматія з історії держави і права України : навч. посіб. ; вид. 2-ге, перероб. і доп. ; у 2-х т. / за ред. В. Д. Гончаренка. Київ : Видавничий дім «Ін Юре», 2000. Т.1. 472 с. ; Т. 2. 728 с.
14. Історія держави і права України. Словник термінів і понять / В. В. Щукін, Н. В. Сугацька, А. М. Павлюк ; під ред. М. М. Шитюка. Київ : Кондор, 2011. 284 с. URL: <https://www.academia.edu/40950427/>

Допоміжна література

1. Акт проголошення незалежності України: Прийнятий Верховною Радою України 24 серпня 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 38.
2. Бойко І. Й. Держава і право Гетьманщини : навч. посіб. Львів : Світ, 2000. 118 с.
3. Бунятян К. П. Давнє населення України : навч. посіб. Київ : Либідь, 1999. 228 с.
4. Верстюк В. Ф., Дзюба О. М., Непринцев В. Ф. Україна від найдавніших часів до сьогодення. Хронологічний довідник. Київ : Наукова думка, 1995. 688 с.
5. Гавриленко О. А. Історія держави і права України: стародавня доба : навч. посіб. Харків : ХНУВС, 2011. 64 с.
6. Гедікова Н. П. Право и гарантии его обеспечения в современных условиях формирования правового государства в Украине: политико-правовой анализ. *Перспективи*. 2007. № 1 (37). С. 29–35.
7. Гедікова Н. П. Практика ліберального реформування радянської системи як передумова формування сучасної української реальності. *Сучасна українська політика: політики і політологи про неї*. Київ ; Миколаїв, 2008. Вип. 14. С. 41–49.
8. Гедікова Н. П. Сучасний етап державотворення в Україні: досягнення та перспективи розвитку. *Політикус*. 2018. № 5-6. С. 46–50.
9. Давня історія України : навч. посіб. ; у 2-х кн. / П. П. Толочко (керівник авт. колективу), Д. Н. Козак, С. Д. Крижицький, О. П. Моця та ін. Київ : «Либідь». Кн. 1. 1994. 240 с. ; Кн. 2. 1995. 224 с.
10. Декларація про державний суверенітет України: Прийнята Верховною Радою України 16 липня 1990 р. *Нове законодавство України*. Київ, 1992. Вип. 1.
11. Історія української Конституції / упоряд. А. Слюсаренко, М. Томенко. Київ : Право, 1997. 441 с.
12. Конституційні акти України 1917–1920: невідомі конституції України / відп. ред. Ю. Д. Прилюк. Київ : Філософська і соціальна думка, 1992. 272 с.
13. Конституції і конституційні акти України. Історія і сучасність / Ю. С. Шемшученко (відп. ред.), І. О. Кресіна (упоряд.). 2-е вид. Київ, 2006. 310 с.
14. Конституція України : офіц. текст. від 28.06.1996 № 254к/96-вр; у поточній редакції. *Законодавство України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
15. Копиленко О. Л. Держава і право України, 1917–1920 : навч. посіб. Київ : Либідь, 1997.
16. Кузьминець О. В., Калиновський В. Історія держави і права України : навч. посіб. Київ : Україна, 2005. 448 с.

17. Кульчицький В. С., Тищик Б. Й. Історія держави і права України : підручник. Київ : Вид дім «Ін Юре», 2007. 624 с.
18. Серета А. М. Історія держави і права України : навч. посіб. Запоріжжя : Зеленкевич Л. П. ; Суми : Унів. кн., 2010. Ч. 1. 331 с.
19. Терещенко Ю. Україна і європейський світ. Нарис історії від утворення Старокиївської держави до кінця XVI ст. : навч. посіб. для вузів. Київ : Перун, 1996. 496 с.
20. Терлюк І. Я., Забзалюк Д. Є. Історія держави і права Середньовічної України : навч. посіб. Львів : Каменяр, 2010. 232 с.
21. Терлюк І. Я., Флис І. М. Політико-правова доктрина козацького державотворення: нарис історії української державної ідеї. Львів : Вид-во Тараса Сороки, 2008. 300 с.
22. Тетарчук І., Дяків Т. Історія держави і права України : навч. посіб. для підготовки до іспитів. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 214 с.
23. Трофімук М. Конституція Української Гетьманської Держави. Львів; Київ, 1997. 159 с.
24. Угода про створення Співдружності Незалежних Держав. *Голос України*. 1991. 10 груд.
25. Футей Б. Становлення правової держави в Україні, 1991–2005. Київ : Юрінком Інтер, 2005.
26. Хаустова М. Г. Національна правова система за умов розбудови правової демократичної державності в Україні : монографія. Харків : Право, 2008. 160 с.

Інформаційні ресурси в інтернеті

1. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського : офіційний сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>
2. Національна парламентська бібліотека України : офіційний сайт. URL: <http://nplu.org/>
3. Державна науково-технічна бібліотека України : офіційний сайт. URL: <http://www.gntb.gov.ua/ua/>
4. Бібліотека Університету Ушинського : офіційний сайт. URL: <http://library.pdpu.edu.ua>

Навчально-методичне видання

Гедікова Наталя Пилипівна

**Методичні рекомендації до практичних занять
з дисципліни «Історія держави і права України»
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»**